

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Petra Třímáková DiS.

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2012 ó 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petra Týmáková DiS.

Náhradní rodinná péče v České republice

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Martina Kalvodová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2012 ó 2013

BACHELOR THESIS

Petra TMImá ková DiS.

Foster care

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Martina Kalvodová

Prohlášení

Prohláším, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezentováním a zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 13. 6. 2013

Petra Týmářová DiS.

Pod kování

Chtěla bych podkovat paní Mgr. Martin Kalvodové za vedení bakalářské práce a cenné připomínky. Dále bych chtěla podkovat paní Mgr. Iren Hegedüové za korekturu textu v anglickém jazyce.

Anotace

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá náhradní rodinnou péčí v českém kontextu. Rozebírá historický vývoj adopce a pěstounské péče, které dále charakterizuje spolu s dalšími formami. Další část práce se zabývá ústavní péčí, které náhradní rodinná péče v tuzemsku předchází. Popisuje samotný proces zprostředkování a v neposlední řadě se zabývá také psychickou deprivací, kterou trpí děti z důvodu dlouhodobého zanedbávání jejich potřeb. Praktická část na základě anonymního dotazníkového šetření zjišťuje názor a postoje v rámci společnosti. Dále je na základě rozhovorů prezentována pěstounská rodina a adoptovaná dívka.

Klíčové pojmy

Náhradní rodinná péče, adopce, pěstounská péče, fadatelé, ústavní péče, dítě, rodič, psychická deprivace.

Abstract

My graduation thesis /work/ deals with a spare pastoral care in the Czech lands in the theoretical part. It describes historical development of adoption and foster care. These forms are characterized together with other forms. Another part of my graduation work deals with institutional care, which is mostly followed by spare pastoral care. It describes the process itself and also deals with children who suffer from psychical deprivation caused by long time neglecting of their needs.

The practical part is based on anonymous questionnaire which is focused on the point of view and the attitude of general public.

Another part of my work is in the form of dialogues which show a foster family and an adopted girl.

Key words:

Spare pastoral care, adoption, foster care, applicants, institutional care, child, parent, psychical deprivation.

OBSAH

ÚVOD	10
1. ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.1 Deprivace	12
1.2 Dítě	12
1.3 Náhradní rodinná péče	12
1.4 Náhradní výchovná péče	12
1.5 Výchova	13
2. HISTORICKÝ VÝVOJ PŘÍSTUPŮ K NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI	14
2.1 Historie osvojení	14
2.2 Historie pěstounské péče	19
3. PŘEHLED FOREM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE	23
3.1 Adopce (osvojení)	23
3.2 Mezinárodní osvojení a Osvojení dítěte do ciziny a z ciziny	25
3.2.1 Dítě vhodné k osvojení	25
3.3 Pěstounská péče	26
3.3.1 Dítě vhodné do pěstounské péče	28
3.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu; profesionální pěstounská péče (dále PPPD)	Chyba! Záložka není definována.
3.5 Hostitelství; hotelová péče	31
3.6 Opatrovnictví	31
3.7 Porušenství	32
4. DÁVKY Pěstounské péče	33
4.1 Příspěvek na péči dítěte	33
4.2 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	34
4.3 Odměna pěstouna	35
4.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla	36
4.5 Příspěvek na ukončení pěstounské péče	37
5. PROCES VÝBĚRU VHODNÝCH OSVOJITELŮ	38
6. PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	39
6.1 Motivace, rozhodnutí	39
6.2 Podání žádosti	40
6.3 První kontakt s dítětem	42
7. DOHODA O VÝKONU Pěstounské péče	44
8. PSYCHICKÁ DEPRIVACE	46
8.1 Před-kolní věk	46
8.2 Kolní věk	46
8.3 Puberta a adolescence	47
8.4 Dospělost	47
9. ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	48
9.1 Dětský domov pro děti od 0 do 3 let	48
9.2 Dětský domov pro děti od 3 do 18 let	49
9.3 SOS vesnička	50
9.4 Diagnostický ústav	51
9.5 Domov pro osoby se zdravotním postižením	51
10. VYMEZENÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	52
10.1 Předmět výzkumu	52

10.2 Cíle výzkumu	52
10.3 Hypotézy	52
10.4 Metoda sběru dat a výzkumný vzorek	53
10.5 Organizace anonymního dotazníkového šetření	53
10.6 Organizace kazuistik	53
11. VYHODNOCENÍ ANONYMNÍHO DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	54
12. KAZUISTIKY	60
12.1 KAZUISTIKA . 1	60
12.2 KAZUISTIKA . 2	63
13. INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ	65
ZÁVĚR	67
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	69
Seznam tabulek a grafů	71
Příloha . 1	I

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá náhradní rodinnou péčí v České republice. V českém kontextu existuje mnoho literatury, která se zabývá touto problematikou, v tina je ale neaktuální a zastaralá. Péčínou je nepřetržitý vývoj a pokrok v této oblasti.

Toto téma bylo zvoleno především proto, že sama autorka se chtěla více orientovat v dané problematice a seznámit se s aktuálními změnami.

V současné době je příliš dětí bez rodičů. Péčínou je mnoho. Celý svět a společnost v něm je dynamická, neustále se mění a vyvíjí se. Mění se i nároky na rodiče. V současné době děti mají záměny, dostatek peněz, zázemí sociální i materiální a přitom je dítěti plnit rodičovské povinnosti. Některé lidé nezvládnou naplnit roli rodiče, mohou být špatně ekonomicky zajištěni, přijdou o bydlení, o záměny, partnera, mohou se stát závislími na drogách, alkoholu a podobně. Poté nastupuje již zmíněná náhradní rodinná péče nebo náhradní výchovná péče. Ta může být doprovázena od jeho narození až po plnoletost. Tak jako po celou dobu, kdy se vytváří osobnost dítěte, sebehodnocení, socializace, učení a další procesy dítěti k životu. Proto je dítěti se jí zabývat a informovat o ní ve vědomost, která značnou silou může přispět ke změně této situace právě adoptivní, pěstounskou péčí a jinými formami.

Bakalářská práce je teoreticky i empiricky zaměřená.

Teoretická část bakalářské práce má za cíl informovat o historickém vývoji dvou hlavních forem náhradní rodinné péče, kterými je adopce a pěstounská péče. Dále je cílem tyto formy, které se v České republice uplatňují, charakterizovat a poskytnout aktuální údaje.

V další části se autorka zabývá systémem ústavní péče, která tvoří důležitou část mnoha dětí, především náhradní rodinou.

V rámci této bakalářské práce se můžete seznámit se samotným procesem zprostředkování náhradní rodinné péče, od samotného zájmu, s myšlenkou a rozhodnutím až po převzetí dítěte do nové rodiny.

Závěrem se autorka zabývá psychickou deprivací, kterou trpí děti, které proflly část svého flivota v nevhodném prostředí. K psychické deprivaci může dojít v rodině nebo v náhradní výchovné péči, nejčastěji jde o péči ústavní. Toto onemocnění je třeba komplexně léčit, jinak může dojít k neschopnosti člověka adaptovat se do společnosti a tato nevýhoda ho bude provázet po celý flivot.

Cílem této práce je podat základní a nejdůležitější informace ke zmíněné problematice a odkázat na použítou literaturu, popřípadě na spolehlivé internetové zdroje.

Část empirická se zabývá názory a postoji široké společnosti a samotnými účastníky náhradní rodinné péče, kterými je pěstounská rodina a osvojené dítě. Pro získání těchto informací byla využita metoda anonymního dotazníkového šetření a metoda rozhovoru.

1. ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Deprivace

Dlouhodobým neuspokojováním základních potřeb vzniká deprivace. Jedná se o potřeby biologické, ale i potřeby psychické. Deprivace má různé formy a individuální průběh.

1.2 Dítě

ŠLidský jedinec v životní fázi od narození do období adolescence.¹

V některých pojetích je za počátek dětství označováno narození, v jiných je zahrnován i prenatální vývoj. Dítě je z hlediska věkového rozmezí označováno za mladší 18 let, tedy jedinec před dosažením zletlosti.

1.3 Náhradní rodinná péče

Pokud nastane situace, kdy dítě nemůže vyrůst ve své biologické rodině, přichází na pomoc náhradní rodinná péče. Je to forma péče o dítě, která je zabezpečena státem. Dítě je v péči náhradní rodiny na základě rozhodnutí soudu. V České republice je nejvýznamnější formou osvojení a pěstounská péče.

1.4 Náhradní výchovná péče

Pokud dítě nemůže být vychováváno ve své rodině a není možné či vhodné přijmout dítě do osvojení a pěstounské péče, je jeho další výchova zajištěna náhradní výchovnou péčí. Ta představuje systém zdravotnických a sociálních ústavů.

¹ PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 46. ISBN 978-80-7367-416-8

1.5 Výchova

šProces zám rného a cílev domého p sobení na osobnost lov ka s cílem dosáhnout pozitivních zm n v jeho my-lení, zp sobech chování, hodnotách, názorech a postojích.²

Výchova je celofivotní proces, který vytvá í hodnoty, postoje, znalosti a dovednosti.

²PR CHA, J. WALTEROVÁ, E. MARETMJ. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 277. ISBN 978-80-7367-416-8

2. HISTORICKÝ VÝVOJ PŘÍSTUP K NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI

2.1 Historie osvojení

Od počátku lidské historie se nechtěné děti zabíjely nebo byly odkládány do košen na místo, kde byla možnost, aby dítě našel někdo jiný.

Ulov k vstoupil do vývoje s biopsychickou výbavou. Právě ta ulovku umožňovala přijmout vlastní, ale především cizí dítě za vlastní a pečovat o něj a vychovávat ho na stejné úrovni jako dítě pokrevní. Tato schopnost ulovka měla v historii péče o děti velmi významnou roli, rukou v ruce s dobrou úmyslností. Umožnily totiž vznik širokého spektra institucí, které se staraly o děti nechtěné, osiřelé nebo opuštěné. Prvotní péče byla zaměřena zpočátku na zajištění základních životních potřeb a především na přežití dítěte.

Šešou asno ovšem od úsvitu dějin se dozvídáme o tendenci právě opačné, totiž o odkládání a usmrcování dětí cizích i vlastních.³

V přírodních společnostech měl v té době život dospělých ulovka nejlépe život dítěte. Na tehdejší podmínky je to pohled zcela pochopitelný, tehdejší společnost se potýkala s chudobou, hladomorem, přírodními katastrofami, dítě bylo tedy bráno jako starost navíc.

Dále byly děti usmrcovány zhněvu, ze společenského studu, ze flárlivosti nebo byly zabíjeny děti panovník kvůli tomu, aby nebyl nástupce a pokračovatel rodu.

V Chamurappiho zákoníku existoval trest za zabití dítěte. Vrah byl povinen mrtvé dítě tři dny a tři noci chovat v náručí. Ve starém Egyptě fungovala regulace dětí, každé izraelské dítě bylo zabito vhozením do řeky.

³ Matějka, Z. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 16. ISBN 80-7178-304-8

V Řím o život narozeného dítěte rozhodoval otec. Podobný princip fungoval i ve Spartě, kde o život i smrti rozhodovala rada starších. Théby fungovaly na lepším principu, pokud o dítě jeho biologická rodina neměla zájem, nahlásila tuto skutečnost obci a ta dítě nabízela případným zájemcům.

Pokud se narodilo dítě ženského pohlaví, bylo to považováno za neschopnost ženy dát muži syna a nástupce. Novorozená dívka byla považována za ostudu, nestíá starost. I v současné době se s tímto názorem můžeme setkávat v některých zemích, jako je například Čína. V Řín dokonce probíhala regulace porodnosti žen.

ŠL. DeMeuse (1994) uvádí, že poměr dětí v antice k chlapcům dosahujícím dospělosti byl v antice zhruba 100:400, ve středověku se snížil na 100:140 a teprve v 17. století se v některých evropských zemích vyrovnává.⁴

Osvojení bylo poprvé zakotveno v zákoně pravděpodobně již v Řím v době republiky. V zákoně je vyjádřen vztah mezi dítětem v osvojení a osvojitelem podobný vztahu s rodiči biologickými a jejich dítětem. Na základě práva římského byly v budoucnu formulovány právní podmínky osvojení ve všech právních řádech v zemích evropských.

Vývoj osvojení kopíruje podobně vývoj kultury lidstva.

Ve Starém Římě mohou být děti adoptovány pouze do rodiny vyšší společenské vrstvy. Osvojení se využívalo k udržení a pokračování rodu, například pokud žena nebo muž byli neplodní nebo jejich dítě nepřežilo. Na osvojení měl právo pouze muž jako nositel většiny práv. V Athénách byly nechtěné děti zabity nebo odkládaly k obchodním cestám.

S rozvojem křesťanství vznikaly první naleziště, sirotince a útulky pro tyto děti. Křesťanství bylo totiž proti zabíjení dětí. První útulek byl založen v Cařihradě roku 335. V Miláně roku 780 nebo roku 787 byl založen první naleziště.

Existovaly tzv. torny. Byly to jakési nádoby pro odkládání dětí, umístěny byly v kostelích. Fungovaly na principu dnešních baby boxů.

⁴ Matěj ek, Z. Náhradní rodinné péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 16. ISBN 80-7178-304-8

Po vložení dítěte do kamenné nádoby, matka tornem otvírala a dítě se ocitlo v budově kostela, kde se o něj ufl postarali v ící nebo dobrovolníci. Zachránilo dítě a zároveň matku před h íchem nemanflelského styku. První otá ivé tornu vzniklo v ím se založením nalezinice p í nemocnici sv. Ducha. Z ídil jej papefl Inocenc III.

Nalezince chránily d tí před smrtí, zneufflíváním nebo před zmrza ením, které jim hrozilo z toho d vodou, aby se staly objektem soucitu p í flebrání. Vyflebrané peníze odevzdávalo dítě svému šmajiteli. Tyto d tí byly poufflívány také jako levná pracovní síla. Z d tí, které flily v nevyhovujících podmínkách nebo p ímo na ulici, vyr staly trestanci, nemravní a problémoví lidé. Tomu v-emu m ly nalezinice p edejít.

Doslovnou pot ebou se nalezinice staly za doby osvícenství. V této době vznikly 2 významné nalezinice, Víde ský nalezinec roku 1784 a Prafský 1789. Spole nost se za doby rozvoje kapitalismu bou í proti hromadné ústavní výchov .

Zm na v nalezincích nastala v pln ní základních flivotních pot eb dítěte na jeho výchovu. Problém, se kterým se nalezinice potýkaly, byla vysoká úmrtnost d tí. Bylo zde hned n kolik p í in, pro se tomu tak d lo. V nalezincích nebyla zaji-t na dostate ná a vyhovující hygiena. Také léka ská pé e o d tí byla nevyhovující. Ani psychický stav d tí nebyl v po ádku, d tí se potýkaly s tzv. psychickou deprivací.

šV Benátkách v roce 1678 ze 2000 d tí p íjatých do nalezinice jich do deseti let z stalo naflivu jen sedm.õ⁵

Prafský nalezinec m l úmrtnost ve vý-i 70%.

V roce 1868 vznikl právní dokument, který byl významný pro náhradní rodinnou pé í o šZemský chudinský zákon pro echy.õ⁶ Domovská obec d tí m la povinnost se o n v rámci chudinské pé e postarat.

D tí v nalezincích bylo velmi mnoho, zájem o n byl v-ak velmi malý.

⁵ Mat j ek, Z. Náhradní rodinní pé e. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 18. ISBN 80-7178-304-8

⁶ Noffí ová, J. Náhradní rodinná pé e. Praha: Linde, 2012. s. 29. ISBN 978-80-8613191-7

V Praze byla zřízena zemská porodnice, ve které rodily ženy, které čekaly nemanželské dítě. Děti z porodnice byly následně umístěny v nalezinci, nedaleko od budovy porodnice.

V nalezinci byly také děti, které z uritého důvodu převedla policie, nalezené děti a děti trestně stíhané. Pokud o narozené dítě měla zájem pěstounka, bylo jí dítě předáno do péče v rámci 8. den po jeho narození.

Štědly bylo dítě zachráněno osvojením i pěstounskou péčí před ústavem a před záhubou fyzickou. Dnes, kdy je ústavní péče nesrovnatelně lepší, je dítě stejně tak zachráněno náhradní rodinnou péčí před ústavem a před ohrožením psychickým.⁷

V době preromantismu a romantismu se samotná společnost zastává opurtních dětí, stejně tak trpících matek. Je to období velmi citlivé, dobruinné a humanistické. Zájem o přijetí dítěte do adopce byl malý, dítě bylo však hodné. Nalezince byly doslova přeplněné.

Podle obanského zákoníku z roku 1811 mohl dítě osvojit pouze muž starší padesáti let. Novelou z roku 1914, tedy o 100 let později, mohla osvojit dítě i žena, podmínkou byl však, žena musela být starší čtyřiceti let. K osvojení byl nutný souhlas obou partnerů.

Období První republiky přineslo řadu nových poznatků, dokonce i nových věd.

Ške slovu přichází pedagogika, psychologie a ovšem i dětské lékařství, rozvíjí se interdisciplinární věda o dítěti, tzv. pedologie.⁸

Po 1. světové válce se klade větší důraz na zájem a blaho dítěte. Vzniká velké množství nezávislých orgánů. Kvůli válce přišlo o rodinu mnoho dětí. Pomoc sirotkům měla být zajištěna dobrovolnou sociální péčí a dobrovolníky.

ŠZa první jednotnou právní úpravu institutu osvojení máme považovat zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení, ze dne 28. března 1928.⁹

⁷ Matějka, Z. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 19. ISBN 80-7178-304-8

⁸ Matějka, Z. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 20, 21. ISBN 80-7178-304-8

⁹ Noffová, J. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012. S. 31. ISBN 978-80-8613191-7

Tento zákon vytvořil zcela jinou podstatu adopce, než je tomu v současné době. Jeho podstatou vytvořil majetkoprávní význam, tedy nalézt dítě pro osvojitele. Osvojitelem se mohl stát pouze bezdětný člověk starší čtyřiceti let. Funkce, pro kterou je adopce od jejího počátku známa, je zcela potlačena. Rozdělení na osvojení zrušitelné a nezrušitelné neexistovalo. V této době se jednalo pouze o zrušitelnou formu.

Po 2. světové válce byla utlačovaná rodinná výchova. Do popředí se dostala výchova kolektivní. Zákonem o rodině z roku 1963 se opět rodina dostala na první místo. Ani v tomto období ještě zákon neznal osvojení nezrušitelné. O procesu osvojení novorozence rozhoduje soud. Adopce dostává právní podobu, jako je v současné době.

Šezrušitelné osvojení bylo do české legislativy zavedeno až zákonem č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení. Na základě tohoto předpisu byl osvojitel zapisován do matriční knihy namísto biologických rodičů dítěte.¹⁰

Po roce 1989 se setkáváme s klesáním porodnosti, s ateností. Tak je tomu i v současné době. Ženy odkládají založení rodiny do pozdějšího věku. Z toho důvodu vzniká vysoké procento ohrožení během těhotenství, a to nejen dítěte, ale i matky. Dítě je navíc ohroženo vývojovými vadami. Častým případem je také neplodnost žen. To je jeden z mnoha důvodů pro osvojení.

Naopak díky pokroku v medicíně se snižuje úmrtnost novorozenců.

Současný životní styl, stres, uspěchaná doba, kariéra, zvyšující se nároky společnosti – všechny tyto faktory mají vliv na postoje a funkce rodiny.

Šběhem 19. a 20. století prodávaly právní předpisy v oblasti osvojení v našem státě mnoho změn. Tyto změny jsou obrazem proměn ve společnosti životní a rodiny, jakož i proměn, které v postupu k dítěti a jeho ochraně nastaly v oblasti působení státních orgánů, resp. státu.¹¹

¹⁰ Noffíová, J. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012. s. 32. ISBN 978-80-8613191-7

¹¹ Noffíová, J. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012. s. 33. ISBN 978-80-8613191-7

2.2. Historie pěstounské péče

Vojtěch Franc v roce 1884 zdůraznil, že děti potřebují pozornost, lásku a péči dospělých lidí. Je třeba děti dobře vychovávat a pečovat o ně, aby se v budoucnosti nestaly trestanci nebo problémovými lidmi. Dále zdůraznil potřebu vychovávat své vlastní děti tak, aby braly cizí děti jako sobě rovného bratra, aby se neurážely a neublížovaly si.

Na historii pěstounské péče je v publikaci od pana Matějka s názvem Náhradní rodinná péče pohlíženo jako na instituci kojných. Lidé z vyšších společenských vrstev si zakládali na obrazu krásy ženy. Tato ovšem není spojována s obdobím těhotenství, porodu a kojení. Těhotenství ani porodu se žena vyhnout nemohla, proto si alespoň na kojení najímali chůvy a kojné, které odměnili finančně nebo jinými materiálními výhodami. Kojení bylo velmi kritizováno. Lidé si mysleli, že mateřským mlékem se do dítěte přenáší vlastnosti. Podle dobrých vlastností byly kojné vybírány.

Ve starověkém Řecku a Římě se tyto ženy shromažďovaly u sloupu, který byl nazýván *Columna Lactaria*¹², kde kojné nabízely své služby bohatým lidem. Později se chůvy a kojné staly nutností a samozřejmostí ve vládních sídlech a rodinách bohatého římského patriciátu.

Ve kterých zemích, například ve Francii, bylo v době renesance běžnou praxí, že rodina římská smlouvala své dítě na dva roky najaté kojné na venkov. Po dvou letech si ho rodina opět převzala, pokud ovšem dítě přežilo.¹³

Odloučení dítěte od rodiny mělo na dítě psychické následky. Dítě bylo flustrované, agresivní a deprimované, proto si rodiče mysleli, že jejich potomek má špatné vlastnosti od kojné. Vývoj pěstounské péče postupoval velmi pomalu. Změna nastala až v době osvícenství z izováním nalezinců.

V druhé polovině 19. století jsou dokonce kojné a chůvy úředně pojmenovány jako špěstounky. Zpravidla dvoutýdenní dítě na venkov se stalo 6 let. Dítě bylo posíláno z nalezince na venkov, kde se o něj staraly pěstounky.

¹² Matějka, Z. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 25. ISBN 80-7178-304-8

¹³ Matějka, Z. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 26. ISBN 80-7178-304-8

V tehdejších nalezincích panovala vysoká úmrtnost a to kvůli zanedbávané hygieně a nedostatečné lékařské péči. Vku 10 let se dožilo průměrně jen 15% vědčků.

Nalezince byly finančně zabezpečovány zemským fondem, který zajišťoval i vyplácení prstounské péče.

Funkce kojných pozvolna přechází na podstatu a funkce dnešní prstounské péče. Pokud měla žena nebo rodina zájem o dítě z nalezince, musely být splněny určité podmínky. Rodina musela být dostatečně finančně zajištěná (doslova majetná), mravná (dobré jméno a pověst rodiny), dále byl kladen i na dobrý zdravotní stav členů rodiny. Z toho vyplývá, že děti byly sňčovány pouze do rodin vyšších vrstev, chudší lidé nemohli dříve dostat dítě do péče, což je na druhou stranu dobře, děti by byly vyfukčvány jako pomocná síla, ne jako člen rodiny.

Dítě bylo osmý den od jeho narození předáno nové rodině. Prstounka byla finančně odměňována od zemského fondu. Vtina prstounek v té době byla chudobná, proto byla finančně odměňována motivací. Finanční ohodnocení bylo odstupňované sestupně podle věku dítěte, což bylo paradoxní, protože čím je dítě starší, má vyšší potřeby. Před vyplácením peněz musela být provedena kontrola, kterou zajišťoval farář příslušné obce. Kontroval, zda dítě opravdu žije, a pak poté si mohla prstounka vyzvednout peníze z pokladny v nalezinci. Při předávání dítěte do nové rodiny dostávalo dítě skromnou výbavu.

šNa celou dobu, co zemělo napevne, ůpíe V Franc, štedy na celých 6 rok v, obdrží 2 košilky, 2 plény a 1 obvazek. Dívě dávány také peníze, v-ak kvůli úspoče za řízení to nedávno zrueno.š¹⁴

V roce 1789 byl zřízen Pražský nalezinec. Ten najímal 2 lékaře, kteří chodili na kontroly do rodin a plnili funkci dozorců. Kontrola probíhala 1x za 2 měsíce.

V necelých 7 letech dítěte byla povinnost prstoun vrátit dítě zpět do nalezince. Prstouni si dítě nemohli ponechat ani bez nároku na prstounské dávky. Jednalo se o bezpodmínečné vytržení z rodiny zpět do ústavní péče.

¹⁴ Matěj ek, Z. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 27. ISBN 80-7178-304-8

šP stounka odevzdá dít v p íjímací kancelá i, vrátí kontrakt a zbytek o-et ovného.õ¹⁵

Z Prafského nalezinca putují d ti do klá-tera, kde se rozhoduje o jejich dal-ím osudu (podobn jako v dne-ních diagnostických ústavech). Existují dv mofnosti - d ti jsou poslány do své rodné obce, kde m fle být dít sv eno op t do nové rodiny (na náklady obce). Dal-í mofností je, fle dít flebrá nebo pomáhá u pastý e za obflivu a bydlení.

Do za átku 1. sv tové války lze zaznamenat ur itý pokrok v systému p stounské pé e.

šZemský výbor v echách pro d ti a mládefl z izuje v r. 1902 sirot í fond a od r. 1904 vznikají v jednotlivých okresech Okresní komise pro d ti a mládefl, jejichfl úkolem je starat se o d ti opu-t né a osi elé. V r. 1908 vzniká ve Vídni í-ské Úst edí pé e o mládefl a téhofl roku v Praze i samostatná eská zemská komise pro pé i o mládefl p i Zemské -kolní rad .õ¹⁶

Za zlep-ený stav p stounské pé e vd íme Rakousku-Uhersku, na jehofl systém eskoslovenská republika mohla navazovat a pokračovat v n m. V roce 1931 existovaly desítky sirot inc a d tských domov , které slouffily k do asné pé i o d ti.

P stounská pé e se v za 1. republiky rozd lovala do 4 druh :

1. **Nalezenecká p stounská pé e** ó tato pé e nastupovala po pobytu v nalezinci nebo v sirot inci. Jedná se o pokračování v pé i, kdy je dít vychováváno v p stounské pé i, která má nový prvek ó dít bylo mofno sv it pouze manflelskému páru. Tento typ byl pod dohledem ústavu. O dít pár pe oval do 10 let, pozd ji do 16 let, poté se muselo vrátit do ústavní pé e.

¹⁵ Mat j ek, Z. Náhradní rodinní pé e. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 28. ISBN 80-7178-304-8

¹⁶ Mat j ek, Z. Náhradní rodinní pé e. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, s. 28. ISBN 80-7178-304-8

2. **P stounská pé e, která byla ízena a kontrolována Okresní pé í o mládefi** ó

Tento typ p stounské pé e byl jifl propracovan j-ím systémem. Sociální pracovníci jifl vyhledávali p stouny, kte í budou vhodné pro dít , ne dít pro n . Dále museli p stouni spl ovat podmínky, kterými byl ístý trestní rejst ík, dobrý zdravotní a psychický stav, zam stnání, vyhovující bydlení a schopnost se o dít do b e postarat a vychovat jej.

šVíce nefl t i tisíce d tí bylo opatrováno bez nároku na odm nu a ty i tisíce d tí za plat.õ¹⁷

3. **P stounská pé e v tzv. koloniích** ó Jednalo se o adu rodinných kolonií, které byly zakládány v jedné obci nebo v blízkém dosahu. Podstatou byla snaz-í a jednodu-í kontrola systému a pomoc rodinám s d tmi v p stounské pé i.

4. **P stounská pé e na základ dohody** ó dohoda o p stounské pé i vznikala bez soudního jednání, v t-inou mezi rodi í a p íbuznými.

Po druhé sv tové válce do-lo k velkým zm nám v systému p stounské pé e a k jejímu úpadku.

šZa ízení, jeff m la tradi n status nalezinc , byla p ejmenována na šústavy pé e o dít õ, zru-eny byly jak Okresní komise pé e o mládefi, tak jejich Zemské úst edí, byl zlikvidován d ív j-í propracovaný systém pé e o ohroffené d ti a ukon ena innost v-ech dobro inných sdruffení.õ¹⁸

P stounská pé e jako taková byla zru-ena v roce 1950. Výjimkou byla p íbuzenská p stounská pé e ó pé e na základ dohody. Op tovná obnova p stounské pé e nastala po 23 letech.

¹⁷ Mat j ek, Z. Náhradní rodinní pé e. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 29. ISBN 80-7178-304-8

¹⁸ Mat j ek, Z. Náhradní rodinní pé e. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 30. ISBN 80-7178-304-8

3. PŘEHLED FOREM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE

- Adopce (osvojení)
- Mezinárodní adopce
- Pěstounská péče
- Pěstounská péče na přechodnou dobu
- Hostitelství
- Opatrovnictví
- Poručenství

3.1 Adopce (osvojení)

Adopci zabezpečuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Adopce je nejideálnější formou náhradní rodinné péče. Jedná se o nejstabilnější formu náhradní rodinné péče v České republice. Pojmy osvojení a adopce jsou synonymy. U laické veřejnosti se uplatňuje spíše pojem adopce, odbornějším termínem je osvojení.

Špatně osvojení přijímají manželé i jednotlivci za vlastní odpovědnost a mají k nim stejná práva i povinnosti, jako by byli jeho rodiči. Vzájemná práva mezi osvojencem a původní rodinou osvojením zanikají.¹⁹

Osvojení se rozděluje na osvojení 1. stupně, osvojení 2. stupně a na mezinárodní osvojení.

Osvojení 1. stupně – úplné

Taktéž nazývané jako prosté, obyčejné osvojení. Do roku 2006 se osvojitelé nezapisovali do rodného listu dítěte. To se novelou zákona změnilo. Soud rozhoduje o zrušení z důležitých důvodů na návrh osvojence nebo osvojitele. V rodném listu osvojence zůstávají biologičtí rodiče.

¹⁹ Matějček, Z. a kol., Osvojení a pěstounská péče. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 14. ISBN 80-7178-637-3

Osvojení 2. stupně zrušitelné

Tento typ osvojení nelze zrušit. Tak jako u 1. stupně rozhoduje o osvojení soud. Osvojit lze pouze dítě, které je starší jednoho roku.

Osvojené dítě získává při jmění nových rodičů. Před osvojením musí probíhat tzv. předadopční péče, ve které se budoucí osvojitelé za vlastní náklady starají o osvojence. Tyto náklady jsou po absolvování předadopční péče a ponechání si dítěte zpět napláceny. Jedná se o tzv. zkoušku před adoptí, je to předobraz toho, jak se rodiče a dítě s novou situací vzájemně vyrovnají. V této době mohou vyplynout problémy, které by mohl být vyřešený před samotným aktem osvojení.

Další podstatnou podmínkou osvojení je to, aby byl mezi osvojitelem a osvojencem minimální věkový odstup. Například není možné, aby si mladí lidé, kterým je třeba deset let, vzali do péče třináctileté dítě. V České republice nelze osvojit dítě starší 18 let. Osvojit lze dítě právně volné. To znamená, že rodiče nebo zákonný zástupce podepsali písemný souhlas k osvojení. Dítě se stane také právně volným v případě dlouhodobého nezájmu rodičů.

Osvojit dítě může manželská dvojice, manžel nebo manželka rodiče dítěte i osamělá osoba. Při dnešním nedostatku dětí právně volných a fakticky k adoptaci vhodných mají osamělé žijící osoby, tj. neprovdané ženy a svobodní muži, jen malou naději, že by mohli dítě do osvojení získat.²⁰

Osvojení zrušitelné lze změnit na nezrušitelné, nikoliv naopak.

Osvojitelem se může stát i nový partner v rodině (např. matka dítěte si najde nového partnera, který dítě adoptuje).

²⁰ Matějka, Z. a kol., Osvojení a předadopční péče. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 18. ISBN 80-7178-637-3

3.2 Mezinárodní osvojení ó Osvojení d tí do ciziny a z ciziny

Pokud se neda í najít dít ti vhodné osvojitele v zemi p vodu, vyufflívá se tzv. mezinárodní osvojení.

Úmluva o ochran d tí a spolupráci p i mezinárodním osvojení upravuje mezinárodní osvojení. Vypracovala ji a p ijala ji Haagská konference mezinárodního práva soukromého 25. 5. 1993. Dne 1. ledna roku 2000 vstoupila tato úmluva v platnost v eské republice, spolu se zákonem . 359/1999 Sb., o sociáln -právní ochran d tí, a umofl uje mezinárodní osvojení.

Haagská smlouva jasn ur ila kroky k osvojení do zahrani í, povinnosti a kompetence institucí, které se touto problematikou zabývají, zaji- uje anonymitu biologickým rodi m, zaji- uje právo dít te, aby m lo mofnost být osvojeno v zemi svého p vodu, zabezpe uje, aby nedo- lo k fládným rizik m p i procesu osvojení.

Úmluva na izuje zú astn ným stát m, aby si ur ily úst ední orgán, který tuto problematiku bude zabezpe ovat. V eské republice tuto povinnost má Ú ad pro mezinárodn právní ochranu d tí v Brn .

3.2.1. D tí vhodné k osvojení

Mezi nej ast j-í d vody pro rodi odloflí své dít , pat í okamflité opu-t ní dít te, v t-inou t sn po porodu. Dít m fle být necht né, flena je sama, nemá finan ní prost edky na to, aby dít uflivila, nezletilost fleny, drogov závislý rodi , alkoholicí, m fle dojít k naru-ení mate ského citu, flena nemá zázemí pro výchovu a pé i dít te, zdravotní stav dít te a podobn .

Dal-í mofností je, fle rodina opu-tí své dít po ur ité dob , nemá k výchov sociální a ekonomické podmínky, flivitel rodiny p ijde o zam stnání, úmrtí v rodin , zanedbávání, týrání, rozvod, r zné závislosti, trestná innost, prostituce, sociální nezralost rodi podobn .

Dítě jsou vhodné k osvojení, pokud nemají vážnější poruchy chování nebo závažné zdravotní problémy. K tomu, aby mohlo být dítě osvojené, je nutný souhlas zákonného zástupce (rodiče, pěstounstvo, poručník). Dítě vhodné k osvojení musí být právně volné. Pokud je soudem vysloven tzv. škválikovaný nezájem, je dítě možné osvojit.

Štá je tomu v případě, kdy rodiče, kteří byli dosud zákonnými zástupci dítěte, po dobu nejméně 6 měsíců neprojevovali o dítě opravdový zájem, nebo kdy po dobu nejméně 6 měsíců po narození dítěte neprojeví o dítě žádný zájem, a kolik jim v takovém projevení zájmu nebránila žádná závažná překážka, v takovém případě není k osvojení dítěte jejich souhlas třeba.²¹

To znamená, že dítě, které rodič navštíví jednou za celých 6 měsíců nebo jakýmkoliv způsobem projeví zájem (pohlédne na dítě), nemá nárok na osvojení. V současné době se způsobilé podmínky o to, že se zkrátila doba pro neprojevení opravdového zájmu z 6 měsíců na 3 měsíce. U kojence je to 6 týdnů.

3.3 Pěstounská péče

Pěstounství je druhou základní formou náhradní rodinné péče, je zakotvena v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů, v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociální právní ochraně dětí, v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální pomoci a v právních předpisech o sociálním zabezpečení.

Pěstounská péče je v České republice dělena na **individuální** a **skupinovou**.

1. **Individuální pěstounská péče** se uskutečňuje v přirozeném rodinném prostředí (dítě si osvojí například manželský pár, který je bezdětný, lidé v útlé věku, apod.)
2. **Skupinová pěstounská péče** se nejčastěji uskutečňuje v tzv. zařízeních pro výkon pěstounské péče a v SOS dětských vesničkách. Podstatou těchto vesniček jsou 4 základní znaky: 1. vesnička, 2. matka pěstounka (v nichž případech i muž pěstoun), 3. děti, 4. děti.

²¹ Matějka, Z. a kol., Osvojení a pěstounská péče. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 18, 19. ISBN 80-7178-637-3

šV sou asné dob obecn platí, fle pom r mezi osvojením a p stounskou pé í z hlediska po tu sv ených d tí je zhruba 2:1. Z d tí sv ených do NRP je tedy p iblifn t etina z nich v pé i p stoun .²²

Díky p stounské pé i mohou i d ti, které nejsou právn volné, a d ti, o které mají rodi e stále zájem, vyr stat v rodin namísto ústavní pé e.

Dít m fle být sv eno do p stounské pé e manflelskému páru i jednotlivci, ti pobírají od státu tzv. kompenzaci - odm nu za výkon p stounské pé e a dal-í dávky i p ísp vky, které s p stounskou pé í souvisí.

P stounská pé e vzniká na základ rozhodnutí soudu, p i emfl musí být spln na podmínka, která tvo í zárove podstatu této formy náhradní rodinné pé e, a tou je právní podmínka, která se týká zájmu dít te. Pokud je dít schopno se v dostate né mí e a kvalit k této situaci vyjád it, je na toto vyjád ení brán z etel.

P stounská pé e zaniká rozhodnutím soudu i v p ípad , fle p stounská pé e jifl probíhá nebo dosafením zletilosti dít te. P i výchov a pé i mají p stouni i p stoun stejná práva a povinnosti jako jeho biologití rodi e, mají právo dít zastupovat, mají pravomoc spravovat jeho b flné záležitosti, výjimku tvo í zásadní rozhodnutí a mezníky v flivot dít te, kdy je vyfladován souhlas biologických rodi , pop ípad o nich rozhoduje soud (v p ípad , fle biologití rodi e byli zbaveni rodi ovské zodpov dnosti). Jedná se nap íklad o léka ské zákroky, výb r povolání a podobn . Jednou z povinností p stoun je podávat soudu pravidelné zprávy o pr b hu p stounské pé e.

šRozhodování o nejd leflit j-ích otázkách (nap . o volb povolání, cestování dít te do zahrani í apod.) z stává vyhrazeno pokrevním rodi m, pokud nejsou zbaveni rodi ovských práv. P stoun tedy není zákonným zástupcem dít te.²³

Vznikem p stounské pé e nezanikají a nejsou naru-eny vztahy s pokrevními rodi i ani p íbuznými dít te. Mezi dít tem a p stounem nevznikají p íbuzenské vztahy. V rodném list jsou opt zapsáni biologití rodi e, ne p stouni. Dít má p vodní p íjmení, ale je mofné po ur ítém ase zafládat o zm nu p íjmení na p íjmení p stoun .

²² Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné pé i 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 46. ISBN 978-80-247-1788-3

²³ Mat j ek, Z. Náhradní rodinní pé e. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 35. ISBN 80-7178-304-8

3.3.1. Děti vhodné do pěstounské péče

Jsou to především děti, které potřebují mít zabezpečenou dlouhodobou výchovu v náhradní rodině a zároveň potřebují individuální péči. Do pěstounské péče jsou vhodné děti, které nevyhovují podmínkám pro osvojení. To se může stát, pokud dítě není právně volné. Dále jsou to děti s psychomotorickými diagnózami, děti se zdravotními obtížemi, děti staršího věku (o starší děti není až takový zájem), skupina sourozenců, které by nebylo vhodné pro jejich další psychický vývoj oddělovat a děti jiného etnika (v České republice jsou to nejvíce Romové a Vietnamci).

Patří sem i skupina dětí, u kterých brání osvojení právní, především především nesouhlas rodičů, v těchto případech probíhá obvykle řízení o svření do pěstounské péče za ústasti rodičů.²⁴

3.4. Pěstounská péče na předchozí dobu; profesionální pěstounská péče (dále PPPD)

Tato podskupina pěstounské péče je v České republice zavedena od 1. 6. 2006, novelou zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Tento typ je určen pro děti, které má biologickou rodinu, která se ale o něj v určitém časovém období, není schopna postarat. Mezi důvody patří:

- Nefunkční rodina (týrání, zanedbávání).
- Rodiče, trpící závislostí (alkoholismus, gambléři).
- Mladí, nezralí rodiče, kteří nejsou schopni plnit v dostatečné míře roli rodičů.
- Dočasná krize v rodině (nezaměstnanost, vážná choroba, onemocnění členů rodiny, úmrtí, ztráta bydlení a podobně).
- Výkon trestu rodičů.

²⁴ Matějka, Z. a kol., Osvojení a pěstounská péče. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 19. ISBN 80-7178-637-3

- Dítě, které onemocnělo vážnou chorobou a jeho rodiče nejsou schopni tuto situaci řešit sami.
- Děti s poruchami chování.
- Děti, které jsou vrácené z nepodařené náhradní rodinné péče.

Doba, pro kterou bude dítě v péči pěstouna, nelze určit. Může se jednat o týdny, měsíce až rok. Péče může kdykoliv skončit. Díky této formě není dítě v ústavní péči a je o něj individuálně pečováno do té doby, než se vrátí do své biologické rodiny, nebo do doby, než je umístěno do jiné péče.

Příprava pěstounů na PPPD je daleko náročnější a delší než příprava u klasické pěstounské péče a osvojení.

Ve odborných kruzích se také diskutuje o vzdělávání budoucích profesionálních pěstounů na vyšších odborných i dokonce vysokých školách, tedy o zřízení samostatného studijního oboru, který by se kupříkladu na VUT mohl využívat v rámci oficiálního bakalářského programu.²⁵

Pěstouni si musí vytvořit odstup od dítěte, ale zároveň mu dávat najevo lásku a tím plnit sociální funkci rodiny. Nesmí tedy dojít k vytvoření hlubokého vztahu ani z jedné strany, aby byl odchod z rodiny co nejjednodušší. Takové dlouhodobé chování není dobré pro další psychický vývoj dítěte.

Domníváme se, že v této chvíli v tuzemských psychologických ani nemáme všechny důsledky a dopady takového chování pěstounských dětí v potěbné oblasti odborně uchopit a zmapovat. Natož jim předcházet.²⁶

I PPPD má své nároky na pěstouny. Pěstouni musejí mít bohaté zkušenosti s výchovou svých nebo dříve přijatých. Zkušenosti ze zaměstnání (sociální pracovník, vychovatel, pedagog) jsou také uznávány.

²⁵ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 60. ISBN 978-80-247-1788-3

²⁶ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 60. ISBN 978-80-247-1788-3

Špokud jsou jifi v rodině budoucích profesionálních p stounů n jaké d ti (vlastní i p i jaté), m ly by být jifi star-í, odrostlej-í, jifi schopné alespo ůáte n rozumov i emocionáln zpracovat nastávající špr chodnostø rodinného prost edí a šneperspektivnostiø navazování nových citových vazeb k p edchozím len m rodiny.ø

27

Pokud by d ti situaci s PPPD nezvládly, m lo by to pro n do budoucího vývoje -patný vliv. B hem pobytu v p echodné rodině se velmi podporuje vztah a kontakt s biologickou rodinou. Dbá se na rozvoj jejich vztahu a na jeho zlep-ení.

V sou asné dob je zájem o PPPD velmi nízký, afl mizivý. Chybou je neinformovanost a nepro-kolenost odborník . Z t chto d vod o této moflnosti neví ani -iroká ve ejnost. ůáte ný pokrok byl zaznamenán v roce 2009.

PPPD se d lí na ranou a akutní p stounskou pé i.

Raná p stounská pé e je nejpouffivan j-í a nejefektivn j-í forma. Po narození není dít posláno do kojeneckého ústavu, ale do p echodné rodiny. Tam stráví ur itou dobu, neff se situace rodiny vy e-í. Ve své podstat jde o hlídání dít te.

Akutní p stounská pé e se vyuffívá, pokud se dít náhle ocitlo bez rodi . asový horizont se v tomto p ípad dá zhruba ur it.

Tak jako u p stounské pé e má i p echodný p stoun nárok na vyplácení odm n. Do 1. ledna 2013 byla odm na poskytována pouze po dobu, kdy bylo dít v pé i. V dob , kdy byla rodina bez dít te, nem la nárok na fládnou odm nu.

Velkým problémem je zp tné vracení rodi ovského p ísp vku (7600,- K), na který mají p stouni nárok, pokud o dít ádn , celodenn a po celý kalendá ní m síce pe ují. Pokud, ale dít odchází z rodiny p ed koncem m síce, jsou p stouni povinni p ísp vek vrátit.

²⁷ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné pé i 1. vyd. Praha: Grada, s. 61. ISBN 978-80-247-1788-3

3.5. HOSTITELSTVÍ; HOSTITELSKÁ PÉČE

Tento termín není dosud definován v žádném zákoně ani vyhlášení. Jeho realizaci umožnil zákon č. 359/1999 Sb., O sociální právní ochraně dětí, § 30, který je v České republice účinný od 1. 4. 2000. Mezi dítětem a hostitelem nevzniká žádný právní vztah. Podstata hostitelství je založena na dobrovolnosti. Je vhodná pro děti, které ji jsou schopny přijmout a pochopit ji. Dobrovolník si například na víkend, svátek, prázdniny nebo ve svém volném čase bere dítě z ústavní péče k sobě domů. Veřejnost, stejně tak jako u PPPD, není o této formě péče mnoho informovaná, a proto ani zájem o tuto formu není moc velký. Dítě vstupuje k dobrovolníkovi domů jako host, odtud plyne i samotný název.

Díky hostitelství lze předjet psychické deprivaci, která se u dětí často objevuje. Pobyť u hostitele schvaluje ředitel ústavu, ve kterém se dítě nachází. Ředitel musí o svěřením dítěte informovat orgán sociální právní ochrany obce s rozšířenou působností, která se k případu také musí vyjádřit. Povolit hostitelskou péči musí samozřejmě i rodiče dítěte. Řadatelé mohou být na žádost sociálních pracovníků podrobeni odbornému vyšetření.

Še osobně se domníváme, že hostitelství lze s trochou nadsázky nazvat *podpůrným*, tedy takovým, které působí jako podpůrná podpora cílené a systematické snahy o minimalizaci rozvoje a negativních dopadů ústavní deprivace.²⁸

3.6. OPATROVNICTVÍ

K dalším formám náhradní rodinné péče je opatrovnictví. O tom, kdo bude vykonávat dítěti opatrovníka, rozhoduje soud, který rovněž rozhodne o povinnostech a právech opatrovníka, s ohledem na důvod pro který byl vybrán. Úkolem opatrovníka je vykonávat pouze určitá rodičovská práva. Opatrovník se nestává zákonným zástupcem dítěte.

²⁸ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 66. ISBN 978-80-247-1788-3

3.7. PORUŠENSTVÍ

Porušení je v České republice vyvoláváno od roku 1998. Soud dítěti udělí porušení v případě, že rodiče dítěte zmeškali, rodiče byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo byla rodičovská zodpovědnost pozastavena, rodiče nemají úplnou způsobilost k právním úkonům. Porušík, který o dítě osobně pečuje, má nárok na příspěvky jako u pěstounské péče. Porušík je zákonným zástupcem dítěte.

Mezi porušením a dítětem však ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem. Zákon stanoví rozsah práv a povinností porušíka k dítěti takto:

- Výchova dítěte
- Zastupování dítěte
- Správa majetku dítěte²⁹

Porušík je povinen být pod pravidelným dohledem soudu v ročních intervalech. Zprávy, které je nutno podávat, se týkají správy majetku dítěte, ale i samotné osoby dítěte. Mimořádná rozhodnutí musí být schválena soudem, ne rodiči dítěte.

²⁹ Matějček, Z. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 5. ISBN 80-7178-304-8

4. DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Pěstounovi a dítěti v péči náleží poplatek dle dávek státní sociální podpory, jako je rodičovský příspěvek, příspěvek na dítě a dále vyjma sociálního poplatku.

Dávky pěstounské péče představují být změnou zákona od 1. ledna 2013 dávkami státní sociální podpory. Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, zanikl. Bylo tedy nutné si o dávky pěstounské péče znovu zařídit. Právní úprava dávek pěstounské péče je vymezena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V současných dobách je poskytován:

1. Příspěvek na péči dítěte do péče
2. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
3. Odměna pěstouna
4. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla
5. Příspěvek na ukončení pěstounské péče

4.1. Příspěvek na péči dítěte

Jedná se o dávku jednorázovou, je vyplácena osobě, která pěstuje dítě do péče. Podstatou příspěvku je opatřit dítěti, které přichází do nové rodiny potřebné věci. Výše se odvíjí od věku dítěte. Na příspěvek není nárok pro formu pěstounské péče na dobu určitou.

Věk dítěte	Příspěvek na péči dítěte v Kč
do 6 let	8000
6-15 let	9000
15-26 let	10 000

Tabulka 4.1

Zdroj: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

4.2. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Na příspěvek má nárok nezaopatřené dítě a to do doby jeho nezletilosti nebo nejdéle do 26 let v případě nezaopatřенosti, pokud žije ve společné domácnosti se pěstounem. Jedná se o dávku opakovanou. Pokud dítě dosáhne zletilosti, fládá si o příspěvek samo a mu je osobně vyplácen.

Výše příspěvku je v letošním roce odlišná, než tomu bylo v roce 2012.

ROK 2013

Tabulka . 2

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost)	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost)	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost)	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost)
do 6 let	4 650 Kč	5 550 Kč	5 900 Kč	6 400 Kč
6 - 12 let	5 650 Kč	6 800 Kč	7 250 Kč	7 850 Kč
12 - 18 let	6 450 Kč	7 800 Kč	8 300 Kč	8 700 Kč
18 - 26 let	6 750 Kč	8 100 Kč	8 600 Kč	9 000 Kč

Zdroj: <http://www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/socialni-podpora/socialni-davky/pruvodce/davky-pestounske-pece/>

ROK 2012

Tabulka . 3

Zdroj: <http://www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/socialni-podpora/socialni-davky/pruvodce/davky-pestounske-pece/>

Nezaopatřené dítě ve věku	zdravé dítě	ve stupni závislosti	ve stupni závislosti	ve stupni závislosti
		I	II	III nebo IV
	koeficient 2,30	koeficient 2,35	koeficient 2,90	koeficient 3,10
do 6 let	4650	4089	5046	5394
Od 6 do 15 let	5650	5029	6206	6634
Od 15 do 26 let	6450	5758	7105	7595

Tabulka pro úhradu potřeb dítěte, pokud se jedná o dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby.

Tabulka . 4

Věk dítěte	Výše příspěvku
do 6 let	4 500 K
6 - 12 let	5 550 K
12 - 18 let	6 350 K
18 - 26 let	6 600 K

Zdroj: <http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

4.3. Odměna pro stouna

Podle nové úpravy již není rozlišována odměna pro stouna, odměna pro stouna ve zvláštních případech a odměna pro stouna v zájmu výkonu pro výkon pro stounské péče. Nárok na odměnu pro stouna má osoba pečující a osoba v evidenci.³⁰

Odměna pro stouna je dávka opakovaná a je vyplácena jednotlivci nebo páru, který má v pro stounské péči své nebo jedno i více dětí. Odměna náleží vznikem pro stounské péče, konkrétně rozhodnutím soudu o ukončení této péče, dosažením zletilosti svých jedinců. Náleží také po dobu, kdy je dítě po dosažení 18 let veku ve stejné domácnosti s pro stouny.

V roce 2012 činila výše odměny za jedno dítě 3 410 Kč měsíčně.

³⁰http://socialnireforma.mpsv.cz/files/clanky/81/Manual_socialni_reformy_II_-_web.pdf

Přehled dávek vyplácených v roce 2012

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna v Kč měsíčně
1	3410
2	6820
3	18 755
4	20 460
1 dítě závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II., III., IV.	21 313

Tabulka . 5

Zdroj: <http://www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/socialni-podpora/socialni-davky/pruvodce/davky-pestounske-pece/>

Od 1. ledna 2013 je výše odměny za jedno svěřené dítě 8 000 Kč, za dvě děti 12 000 Kč, za tři děti a za jedno dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby v 2., 3. a 4. stupni činí odměna 20 000 Kč měsíčně. Za každé další dítě svěřené do péče je odměna navýšena o 4 000 Kč.

U pěstounské péče na dobu pečovadnou je výše odměny 20 000 Kč od začátku do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na pečovadnou dobu a to i pokud nepečuje o žádné dítě. Dále 24 000 Kč pokud jsou pěstouni svěřeni do péče dětí závislé na pomoci jiné osoby ve II, III nebo IV stupni závislosti.

4.4. Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Dávka jednorázová. Nárok na tento příspěvek má pěstoun, který pečuje nejméně o 4 děti. Proto, aby příspěvek dostal, musí splnit následující podmínku. Vozidlo smí používat jen pro osobní účely, a to pro pěstounskou péči a péči o děti, nikoliv pro výdělečnou činnost. Výše příspěvku je 70% pořizovací ceny vozidla nebo je poskytnut ve výši 70% ceny opravy vozidla. Maximální výše je stanovena na 100 000 Kč.

4.5. Příspěvek při ukončení státní péče

Jednorázová dávka ve výši 25 000 Kč. Nárok na tento příspěvek má fyzická osoba, která byla k dnešní době dosáhl věku v péči státní a to ke dni zániku nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

5. PROCES VÝBĚRU VHODNÝCH OSVOJITELŮ

Pokud lidé, kteří se rozhodnou pro osvojení a nemají vybrané konkrétní dítě, uskutečňuje se proces zprostředkování. Takovéto osvojení, které probíhá na území České republiky, zabezpečují krajské úřady a Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Dítě, které má být osvojeno do ciziny, je pod ochranou Úřadu pro mezinárodní právní ochranu dětí, který toto osvojení zprostředkovává. Proces zprostředkování není jednoduchým a krátkodobým postupem. Má několik fází:

1. Nejprve se vyhledají děti, které jsou vhodné k osvojení, například do pěstounské péče.
2. Následuje výběr vhodných osvojitelů, například pěstounů pro dítě. Výběr je zaměřen na různé hlediska: tělesná bezúhonnost, morální předpoklady, materiální zázemí, dobré a pevné vztahy v rodině, vyhovující věk. Pokud ufl zájemci mají dítě,šetří se, zda nemají výchovné problémy, jejich prospěch a podobně.
3. Následuje odborná příprava budoucích rodičů i pěstounů před přijetím dítěte do rodiny.
4. Seznámení se obou stran.

Přidání o zprostředkování náhradní rodinné péče se podávají nejen na žádost fyzické osoby, která je občanem České republiky. Cizinec může žádost podat, pokud má na území České republiky povolený trvalý pobyt. Žádosti přijímá obecní úřad obce s rozšířenou působností dle místa trvalého pobytu zájemce.

Celý proces výběru zahajuje činnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Po shromáždění a ověření prvotních důležitých informací předává kopii celého případu krajskému úřadu. Ten vede evidenci všech dětí a fladatelů. Celostátní evidenci vede Ministerstvo práce a sociálních věcí.

O vhodnosti osvojitelů rozhoduje tzv. poradenský sbor, který je zřízen hejtmanem kraje. Poradní sbor se skládá z odborníků z různých odvětví. Poradní sbor zasedá v případě, pokud se najde vhodný fladatel pro konkrétní dítě.

Pokud se nepodaří najít dítě vhodného osvojitele do časového úseku 3 měsíců, je dítě zařazeno do evidence celostátní. Pokud se ani po tomto kroku nenajde vhodný uchazeč, je dítě umístěno do evidence pro mezinárodní osvojení (opět 3 měsíce).

Nezprostředkovaná náhradní rodinná péče se uskutečňuje, pokud si o osvojení nebo pěstounskou péči zařadila příbuzný nebo osoba blízká, rodiče dají souhlas k náhradní rodinné péči konkrétním řádatelům nebo si o svření dítěte zařadila pozstalý nebo druhý z rodičů dítěte. Rozhoduje o ní soud na žádost řádatele.

6. PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

6.1. Motivace, rozhodnutí

Na zájmu svého stojí určitá motivace nebo životní situace, kterou má řádatel náhradní rodinné péče vyřešit. Ve většině případů bývá důvodem k osvojení neplodnost jednoho z partnerů. Osvojení je bráno jako poslední možnost mít dítě.

Řádatelství o přijetí dítěte do vlastní péče by měla předcházet dlouhodobě a zodpovědná úvaha o naší zralosti pro rodičovskou roli. Jde o vlastní vnitřní vyrovnání se s faktem neplodnosti. To následně podstatným způsobem ovlivňuje i budoucí schopnost plného přijetí biologicky cizího dítěte.³¹

Nejen neplodnost je důvodem k výchově cizího dítěte. Rodiče, kteří již mají své děti dostatečně odrostlé, se mohou rozhodnout pro státnictvím pěstounské péče, o rozšíření své rodiny. Dobrovolnost a pomoc opouštěnému dítěti je dalším důvodem.

Lidé, kteří mají vlastní biologické děti, většinou o osvojení neřádatelství, vyvíjejí pěstounské péče.

³¹ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 71. ISBN 978-80-247-1788-3

Špokud řadatelé o osvojení, jifl mají vlastní dítí, je to v t-ínou výjimkou a zpravidla jsou to řadatelé, kterým se po podání řádosti o osvojení poda ilo mít vlastní dít .³²

6.2. Podání řádosti

V okamřiku kdy se pár definitivn ř rozhodne pro p íjetí dít te do pé e, za íná proces posuzování budoucích rodi .

řadatelé se obrací na p íslu-ný orgán, kterým m ě být:

- M stský ú ad
- Obecní ú ad obce s roz-í enou p sobností
- Magistrát

řZde se jim bude v novat sociální pracovnice, která má agendu náhradní rodinné pé e na starosti. Ta by řadatele m la do budoucna spolupřazet celým procesem zprost edkování.³³

Sociální pracovnice provede se řadatelí rozhovor o tom, co je motivovali k náhradní rodinné pé i, jaké mají p edstavy o budoucím dít í, prob hne sd lení základních informací o pr b hu procesu. řadatelé dostanou k vypln ní formulá o za zení do evidence řadatel a o zprost edkování náhradní rodinné pé e.

K řádosti je nutné dodat:

- **Fotografie obou řadatel** ó vhodnost fotografie je velmi d leřitá, protoře se stane prvním kontaktem mezi řadatelí a dít ím. Doporu uje se barevný portrét.
- **Ob anský pr kaz, povolení k pobytu na území eské republiky.**
- **Zpráva o zdravotním stavu obou řadatel**

³² Noflí ová, J. Náhradní rodinná pé e. Praha: Linde, 2012. s. 40. ISBN 978-80-8613191-7

³³ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné pé i 1. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 75. ISBN 978-80-247-1788-3

- **Potvrzení p íjmu od zam stnavatele + posudek** - Posudek není v sou asné dob povinný, p esto je vhodn j-í jej k fádosti p ilofit.
- **Zpráva o sociálních pom rech** ó zpráva je vypracovaná od sociální pracovnice na základ náv-t vy u fadatel .

šTato zpráva je pro psychologa základním a nejd lefit j-ím zdrojem informací o fadatelích. Jedná se v podstat o podrobn zpracovanou anamnézu fadatel s dopln ním informací o jejich sociálních a bytových podmínkách a zhodnocením jejich p edpoklad pro výkon NRP z pohledu sociální pracovnice.³⁴

- **Opis z Rejst íku trest** ó jedná se o opis ne výpis. Opis obsahuje v-echny tresty, které fadatel b hem dosavadního fivota spáchal i ty zahlazené.
- **P ísemný souhlas s ú astí na p íprav k p íjetí dít te do rodiny** ó Jedná se o -kolení teoretické i praktické. Cílem je p ípravit fadatele na p íchod dít te do rodiny a na mofné situace, ke kterým m fle b hem adaptace docházet.
- **Pokud fadatelé podávají fádost na osvojení, je zapot ebí písemný souhlas se za azením i do evidence Ú adu pro zprost edkování osvojení dít te z ciziny, po uplynutí jednoho roku.**
- **P ísemný souhlas, pro orgán sociáln ó právní ochrany, který zprost edkovává osvojení nebo p stounskou pé i, na zji- ování pot ebných informací.**

Po zpracování v-ech informací a po p edlofení v-ech nutných dokument , je celá fádost p edána ke krajskému ú adu. Dále probíhá psychologické posouzení, výsledek je sou ástí fádosti. Ú elem psychologického vy-et ení je posoudit vhodnost fadatel a zjistit p edpoklady k p íjetí dít te.

P ed samotným p íjetím dít te absolvují fadatelé p ípravný kurz.

³⁴ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné pé i 1. vyd. Praha: Grada, s. 77. ISBN 978-80-247-1788-3

šKrajský úřad zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytuje těmto osobám poradenskou pomoc související s osvojením dítěte pěstounem na přechodnou dobu.³⁵

Náklady kurzu financuje úřad nebo pověřená osoba, žadatelé si platí stravu, ubytování a dopravu.

Ve každém kraji zasedá pravidelně poradní sbor složený z odborníků reprezentovaných sociálními pracovníky, psychology, dětskými lékaři, editeli kojeneckých ústavů, dětskými domovy a jiných ústavních zařízení. Tito lidé posuzují jednotlivé případy opouštěných dětí, které mohou být předány do nové rodiny. Z evidence žadatelů podle určitých požadavků a na základě komplexního zhodnocení předpokladů budoucích rodičů doporučí konkrétním dětem vhodné rodiče.³⁶

Pokud žadatelé uspějí, jsou zařazeni do evidence vhodných žadatelů. Neúspěšní žadatelé mohou podat odvolání k Ministerstvu práce a sociálních věcí.

Následuje období, kdy se čeká na výběr dítěte. Čekací doba na dítě není stanovena.

6.3. První kontakt s dítětem

Sociální pracovníci sdělí žadatelům, kteří se staly vhodnými rodiči pro konkrétní dítě. Žadatelé se poté musejí dostavit na krajský úřad, kde jim budou poskytnuty základní a dostupné informace k dítěti, obdrží fotografie.

Při sdělování těchto informací, by měl být přítomen pediatr nebo psycholog, který zároveň sděluje budoucím rodičům současný a budoucí psychický stav dítěte.

Po získání těchto informací se žadatelé rozhodnou zda dítě navštíví.

³⁵ 58 § 11, odst. 2 písm. a), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.

³⁶ Bubleová, V. Benešová, L. Průvodce náhradní rodinnou péčí. Projekt náhradní rodinné péče.

Šestlifer se řadatelé na základ zřáření v-ech informací obdrřených na krajském ú ad rozhodnou dít nav-tívit, obdrří na krajském pracovi-ti (ministerstvu) písemné potvrzení, tzv. řoznámení o vhodnostiř, na základ kterého jim potom p íslu-né d tské za ízení umořní se s dít tem osobn seznámit.ř³⁷

Délka seznamování řadatel a dít te závisí na tempu a kvalit vzájemného sblíření. Ode dne obdrření řoznámení o vhodnostiř mají řadatelé 30 dn na zařádání o sv ení dít te do pé e. Poté nastává t ím sí ní zku-ební pé e.

Po uplynutí této doby, m ře soud rozhodnout o sv ení dít te do nové rodiny.

³⁷ Gabriel, Z. Novák, T. Psychologické poradenství v náhradní rodinné pé i. 1. vyd. Praha: Grada, s. 94. ISBN 978-80-247-1788-3

7. DOHODA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE

1. leden 2013 přináší pěstounům nová práva, ale také povinnosti. Pěstoun má po čtrnáctiletým rokem právo na zprostředkování nebo na zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti ve výchovu a péči o své dítě. Dále má právo na pomoc při zajištění osobní péče o dítě a podobně.

Mezi povinnostmi, které musejí pěstouni plnit, jsou například povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti ve výchovu a v péči o dítě, rozvíjet a prohlubovat vztah s dítětem, umožnit styk dítěte s jeho biologickými rodiči, povinnost spolupracovat se sociálním pracovníkem a umožnit sledování při naplňování dohody.

Od 1. ledna 2013 vzniká nový dokument v systému pěstounské péče. Jedná se o specificky upravenou dohodu o právech a povinnostech pěstounů, dle konkrétních požadavků rodiny. Dohoda může být uzavřena s pracovníkem OSPOD nebo s obanským sdružením. Pěstoun by si měl vybrat podle svého uvážení, aby jemu a rodině přinesla potřebnou pomoc a ušetřila ztráty.

Pokud pěstoun s některým z výše uvedených subjektů dohodu o výkonu pěstounské péče neuzavře do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče nebo rozhodnutí o zařazení osoby v evidenci (pěstouna na předhodnou dobu) do evidence, obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má bydliště osoba nebo osoba v evidenci trvalý pobyt, upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností svým rozhodnutím.³⁸

V případě, že nedojde k uzavření dohody s jiným subjektem, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen nejpozději do 30. června 2013 uzavřít dohodu o provedení pěstounské péče.

Po uzavření dohody je stanoven minimální styk zprostředkovatele těchto služeb s rodinou minimálně jednou za 2 měsíce. Pokud nebude dítě, o které je pečováno, nebo samotný pěstoun se zprostředkovatelem spokojeni, mají možnost obrátit se na krajský úřad. Dále má rodina možnost změny subjektu a to bez povinnosti udání důvodu.

³⁸ (<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/222-zakon-o-spod,-dil-treti-.html>)

Subjekt m, kterým slufby poskytují jsou podmínky pro zru-ení dohody o výkonu p stounské pé e pevn stanoveny v paragrafu 47c odstavce 2 ZSPOD.

Nov je také zaveden p ísp vek, který souvisí s uzav ením dohody o výkonu p stounské pé e.

šTento p ísp vek je ur en na pokrytí náklad vynakládaných na zaji- ování pomoci osobám pe ujícím, osobám v evidenci nebo sv eným d tem a na provád ní dohledu nad p stounskou pé í. P ísp vek ve vý-i 48 000 korun za kalendá ní rok získá subjekt, se kterým p stoun uzav el dohodu o výkonu p stounské pé e.³⁹

³⁹ (<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/222-zakon-o-spod,-dil-treti-.html>)

8. PSYCHICKÁ DEPRIVACE

Dítí, které přicházejí do náhradní rodinné péče, ve většině případů trpí psychickou deprivací. Psychická deprivace začala být odborně zkoumána v polovině 19. století.

Psychický stav, který vzniká v takových životních situacích, kdy nejsou u dítěte uspokojovány jeho základní duševní potřeby v dostatečné míře a po dosti dlouhou dobu. Zejména se objevují u dětí z podnětů chudého prostředí (sociálně i emocionálně). Může se vyskytovat v rodině nebo v ústavním zařízení. Navenek se projevuje citovou a intelektovou nevyspělostí, vývojovou nerovnoměrností a poruchami chování.⁴⁰

Projevy psychické deprivace se projevují u každého dítěte individuálně a v každém vývojovém období se projeví jinými příznaky.

8.1. Předškolní věk

U deprimovaných dětí předškolního věku se projevuje povrchnost citových vazeb. Dítě má neustálou potřebu někomu patřit. Nejastěji se jedná o osobu pevně ujetí, pokud se tedy nejedná o rodiče, stává se jím například učitel, vychovatel a podobně. Typickým nedostatkem je u těchto dětí nízká komunikační úroveň, z nedostatku podnětů ke komunikaci. Z tohoto důvodu může dojít i k odkladu povinné školní docházky. Typická je také idealizace biologických rodičů, i přes veškeré zlo, které s nimi profily.

8.2. Školní věk

Nástup do školy, přináší dítěti narušené psychickou deprivací, mnoho problémů jak v oblasti učení, tak v oblasti sociální. Učení a škola není pro dítě prioritou, a proto tedy dochází k záškoláctví nebo ke špatným studijním výsledkům.

⁴⁰ Průcha, J. a kol. Pedagogický slovník. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. s. 190. ISBN 978-80-7367-416-8

ŠTomuto jevu odpovídá také –kolní úsp –nost, d ti z dysfunk ních rodin, ale i z d tských domov a ostatních za ízení, kde p evafluje kolektivní výchova, nedosahují takových výsledk , které by odpovídaly jejich intelektovým schopnostem.õ⁴¹

Nepodn tné afl patologické prost edí p iná-í d tem neurotické obtífle, jakou jsou tikové poruchy, emo ní labilita, opakování rituál a podobn .

8.3. Puberta a adolescence

Období puberty a dospívání pat í k nejkriti t j-ím obdobím. Dít má problém p íjmout samo sebe, má o sob –patné mín ní. K úniku z reality pouflívá drogy nebo alkohol. Nemá nastaveny fládné morální hodnoty, nerespektuje autoritu. U v-ech d tí nemusí být takový pr b h. N které dít proflívá pubertu bou liv ji, n které mírn ji.

šObecn lze konstatovat, fle pokud jedinec b hem svého raného vývoje nedostane –anci zmírnit následky depriva níh faktor , je z ejmé, fle tyto d sledky p etrvávají afl do dosp losti (respektive celý jeho flivot). Velmi zjednodu-en e eno dochází k opakování historie jeho vlastního d tství.õ⁴²

8.4. Dosp lost

Dosp lí lidé, se po ústavní pé i a dosavadním flivot v n m, musejí postarat sami o sebe. Musejí si najít bydlení, práci, vytvá et dal-í sociální vztahy a kontakty. V t-ina t chto lidí má práv problém v sociálním uplatn ní. lov k je odkázán sám na sebe nebo m fle vyhledat pomoc n kterých organizací.

⁴¹ Kubí ková, H. Dít -rodina-institute aneb jak neztratit budoucnost. 1. vyd. Ostravská univerzita v Ostrav , 2011. s. 33. ISBN 978-80-7464-017-9

⁴² Kubí ková, H. Dít -rodina-institute aneb jak neztratit budoucnost. 1. vyd. Ostravská univerzita v Ostrav , 2011. s. 33. ISBN 978-80-7464-017-9

9. ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Do ústavní péče se dítě dostává na základě rozhodnutí soudu, pro ochrannou nebo ústavní výchovu, nebo na základě rozhodnutí rodiče (manželského páru).

Pro děti, které potřebují okamžitou pomoc, existuje v České republice zařízení Klokánek, různé dětská centra a podobně. Slouží k rychlému řešení problémů v rodině. Jedná se o nové typy zařízení, které nejsou přímo závislé na systému ústavní péče, o financování se stará státní sociální podpora. Soud rozhodne o umístění dítěte do ústavní výchovy, pokud je jeho výchova a péče o něj závažně ohrožována nebo narušována. Když rodič má také neschopnost rodiče dostatečně se o dítě postarat a vychovávat ho.

Špatně na řešení ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní.⁴³

V České republice se ústavní péče poskytuje v těchto zařízeních:

1. Dětský domov pro děti od 0 do 3 let (tzv. Kojenecký ústav)
2. Dětský domov pro děti od 3 do 18 let
3. Dětské domovy se školou
4. Diagnostické ústavy
5. Domov pro osoby se zdravotním postižením

9.1. Dětský domov pro děti od 0 do 3 let

Jedná se o zdravotnické zařízení, které spadá pod ministerstvo zdravotnictví. Financování je zajištěno ministerstvem zdravotnictví a organizátorem je Krajský úřad.

⁴³ www.nahradnirodina.cz/ustavnipec

Děti jsou do tohoto zařízení umístěny v tichou krátce po porodu, nebo v pozdějším věku, na základě rozhodnutí biologických rodičů, kteří nejsou schopni se dítě dále starat nebo z důvodu zbavení rodičovské zodpovědnosti.

Struktura domova je dělena dle věku dětí:

- Děti od 0 do 1 roku jsou umístěny na oddělení novorozeneckém a kojeneckém.
- Děti od 1 do 2 let jsou na oddělení mladších batolat.
- Děti od 2- 3 let jsou zařazeny na oddělení starších batolat.

Po dosažení 3 let, odchází dítě do dětského domova.

Personál domova se skládá ze zdravotních sester, které mají pediatrickou specializaci, speciální pedagog, klinický psycholog.

9.2. Dětský domov pro děti od 3 do 18 let

České zařízení zřízené krajem a řízené i financované ministerstvem školství. Děti do dětského domova přicházejí z různých důvodů. Nejčastěji jsou děti do ústavu umístěny na základě rozhodnutí rodičů nebo soudu, z různých příčin. Dětský domov je zaměřený na péči výchovnou, hmotnou a sociální.

V České republice se dělí dětské domovy na 3 druhy:

- Dětské domovy internátního typu jsou děleny do výchovných skupin, které se skládají přibližně z 20 dětí.
- Dětské domovy rodinného typu kde vznikají rodinné buňky, skládají se z 10 až 12 dětí.
- Dětské domovy smíšeného typu.

Děti v domovech umístěno:

- Na základě rozhodnutí soudu
- V rámci preventivních opatření, pokud je nutné dítě ihned odebrat z jeho biologické rodiny.
- Na základě dohody rodičů a dětského domova z nedostatečných finančních zdrojů, nemoc, pro nevhodné bytové nebo hygienické podmínky. V tomto případě mají rodiče stále vyživovací povinnost vůči svému dítěti.

Děti z dětského domova odcházejí:

- Zrušením nařízení o ústavní výchově.
- Na žádost rodičů nebo příbuzných dítěte.
- Po dosažení zletilosti (dítě má i nadále právo v DD zůstat pokud se soustavně vnuje k opravě na budoucí povolání).

Před nástupem do dětského domova je dítě umístěno do diagnostického ústavu.

9.3. SOS vesničky

Matka-přistoupanka má v dispozici vlastní domy ve vesničce. Vesnička se skládá zpravidla z 10 až 12 domů. Při výchově a péči jí pomáhá tzv. šetař. Matka-přistoupanka se stará přibližně o 6a více dětí.

Pravidlem je, že do rodiny musí dítě přicházet přirozeně. To znamená, že pokud je v rodině nejstaršímu členovi napl. 15 let, nemůže do rodiny přibýt 16-leté dítě.

Matkami se stává převážně žena, která je bezdětná, mnohdy nemá ani žádné blízké příbuzné, vychovává děti až do dospělosti. Děti, které se do vesničky dostanou, jsou sourozenecké skupiny, děti jiného etnika, děti postižené a děti, které nejsou právně volné.

Problémem, v SOS dětských vesničkách, je zajištění budoucnosti těchto dětí. Stát jim pomáhá a organizuje přistoupankou péči.

9.4. Diagnostický ústav

Zřízovatelem ústavu je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Jedná se o vstupní diagnostické zařízení, do kterého dítě vstupuje na základě svého vlastního rozhodnutí, rozhodnutím soudu nebo rodičů. Podstatou je pomoc dětem, jejichž chování se odlišuje od společenských norem, dětem zneužívaným, zanedbávaným a týraným.

Během pobytu v diagnostickém ústavu jsou děti podrobeny celkovému vyšetření. Skládá se ze zdravotního, psychologického, speciálně pedagogického a sociálního vyšetření. Na základě výsledků těchto vyšetření je vypracován individuální program pomoci. Ten specifikuje individuální potřeby dítěte, návrhy a opatření pro budoucí vývoj dítěte.

Po ukončení pobytu je dítě umístěno do některého z typů ústavní péče nebo je vráceno zpět do rodiny.

9.5. Domov pro osoby se zdravotním postižením

Zařízení zřízené krajem a financované z prostředků klientů, z příspěvku na péči nebo od zřízovatele. Zařízení může mít formu stacionáře. Je určen osobám handicapovaným tělesně, psychicky nebo kombinovaně.

10. VYMEZENÍ PRAKTICKÉ ÁSTI

10.1. Předmět výzkumu

Cílem praktické ásti je prezentovat jak funguje náhradní rodinná pé e v praxi, na základ výpov dí rodiny, která má dít v p stounské pé i. Zde bude shrnuto, jakým zp sobem proces zprost edkování p stounské pé e probíhal a jak rodina funguje v sou asné dob . Dále se bude jednat o osvojenou dívku, v této souvislosti se bude autor zabývat, jakým zp sobem dívka p ijala svou skute nou identitu a jak tuto skute nost vnímá její okolí.

Dal-ím cílem bude zpracování anonymního dotazníkového -et ení, které bude ur eno pro širokou ve ejnou. Dotazník bude mapovat postoje a názory sou asné spole nosti na problematiku náhradní rodinné pé e. Výstupem z dotazníku budou grafy a komentá e.

10.2. Cíle výzkumu

1. Zjistit zda náhradní rodinná pé e plní svou funkci v praktickém íivot .
2. Jaké jsou postoje a názory široké ve ejnosti k náhradní rodinné pé i.
3. Zjistit jak se spole nost orientuje v problematice náhradní rodinné pé e.
4. Zjistit zda jsou respondenti ochotni p ijmout do náhradní rodinné pé e dít psychomotoricky i zdravotn handicapované.
5. Zjistit, zda respondenti uvařují o p ijetí do náhradní rodinné pé e dít jiné národnosti.

10.3. Hypotézy

Hypotéza . 1 ó Náhradní rodinná pé e plní sv j ú el a podstatu pro, kterou byla vytvo ena.

Hypotéza . 2 **ó** I když je náhradní rodinná péče diskutovaným tématem, 40 % populace se v této problematice orientuje velmi zřídka.

Hypotéza . 3 **ó** Minimálně 5% dotazovaných je ochotno vzít si do náhradní rodinné péče psychomotoricky i zdravotně handicapované dítě.

Hypotéza . 4 **ó** Minimálně 50% respondentů uvažuje o přijetí do náhradní rodinné péče dítě jiné národnosti.

10.4. Metoda sběru dat a výzkumný vzorek

Pro ověření hypotéz, využil autor metodu kvalitativní, prostřednictvím rozhovoru s respondenty a metodu kvantitativní prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření.

Výzkumným vzorkem je v rozhovoru pět stoupská rodina a osvojená dívka. V anonymním dotazníkovém šetření široká veřejnost.

10.5. Organizace anonymního dotazníkového šetření

Anonymní dotazníkové šetření bylo po zpracování jednotlivých otázek, zveřejněno na internetové stránce www.vyplnto.cz, v týdenním časovém rozsahu.

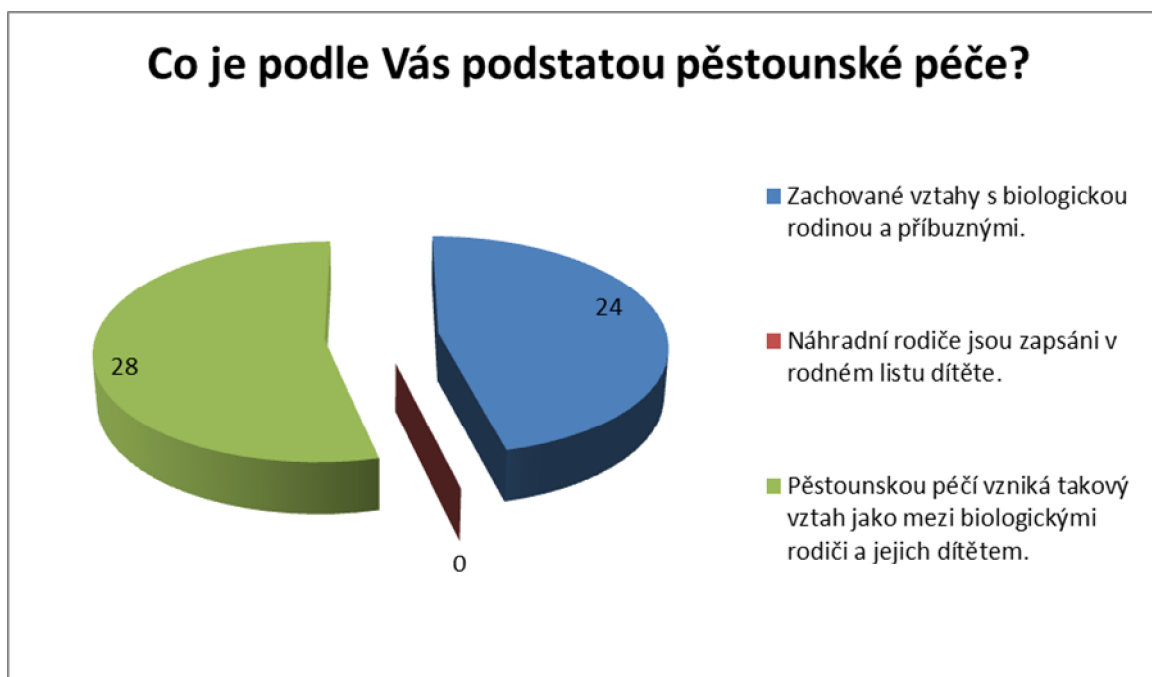
10.6. Organizace kazuistik

Kazuistiky byly zpracovány osobně v dotazovaných rodinách na základě rozhovoru.

11. VYHODNOCENÍ ANONYMNÍHO DOTAZNÍKOVÉHO VYŠETŘENÍ

Dotazník byl zveřejněn a vyplněn na internetové stránce www.vyplnto.cz, v týdenním časovém rozsahu. Dotazníkového vyšetření se zúčastnilo celkem 52 respondentů, z toho 46 žen a 6 mužů. Věk respondentů se pohyboval nejčastěji v rozmezí 15 až 25 let (32 osob), 25 až 35 let (16 osob) a 35 až 45 let (4 osoby). Vzdělání dotazovaných bylo nejčastěji vyšší odborné (16 osob), střední vzdělání s maturitou (16 osob), vysokoškolské (14 osob), střední vzdělání s výučním listem (4 osoby) a základní vzdělání (2).

Graf . 1

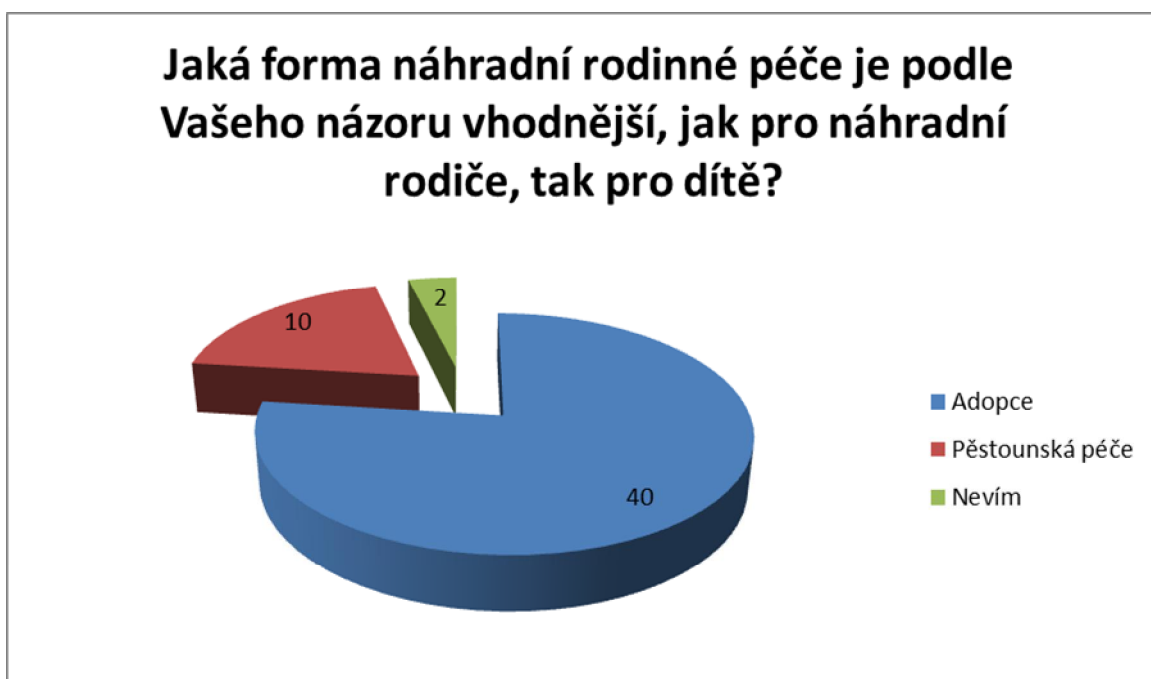

Touto otázkou chtěl autor zjistit povědomí společnosti o podstatě pěstounské péče. Správná odpověď na otázku byla: ZACHOVANÉ VZTAHY S BIOLOGICKOU RODINOU A PŘÍBUZNÝMI. Přesto většina respondentů odpověděla nesprávně. Na vině je velmi malá informovanost veřejnosti o této problematice.

řádný z dotazovaných nemá v současné době dítě v náhradní rodinné péči. Celkem 8 z 52 respondentů o náhradní péči uvažovaly, bránily jim v tom ekonomické podmínky a příliš mladý věk.

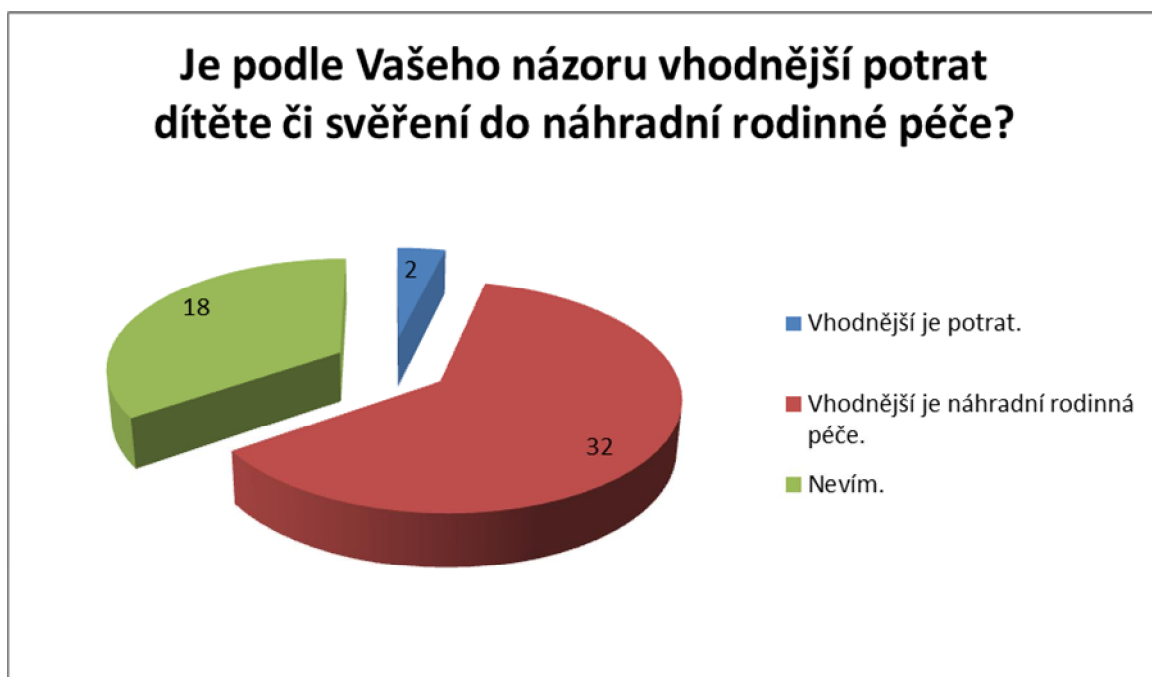
Při případné náhradní rodinné péči by 34 respondentů přijaly do péče 1 dítě, zbylých 18 respondentů maximálně dvě děti.

Graf . 2

Z pohledu společnosti je nejvhodnější forma náhradní rodinné péče adopce. Podle autora je to proto, že při osvojení se stane dítě, stává opravdovou součástí rodiny, jak po stránce sociální tak právní. Při pěstounské péči hrozí, že dítě budete muset jednoho dne švrátit biologickým rodičům, což není snadné ani pro jednu stranu.

Graf . 3

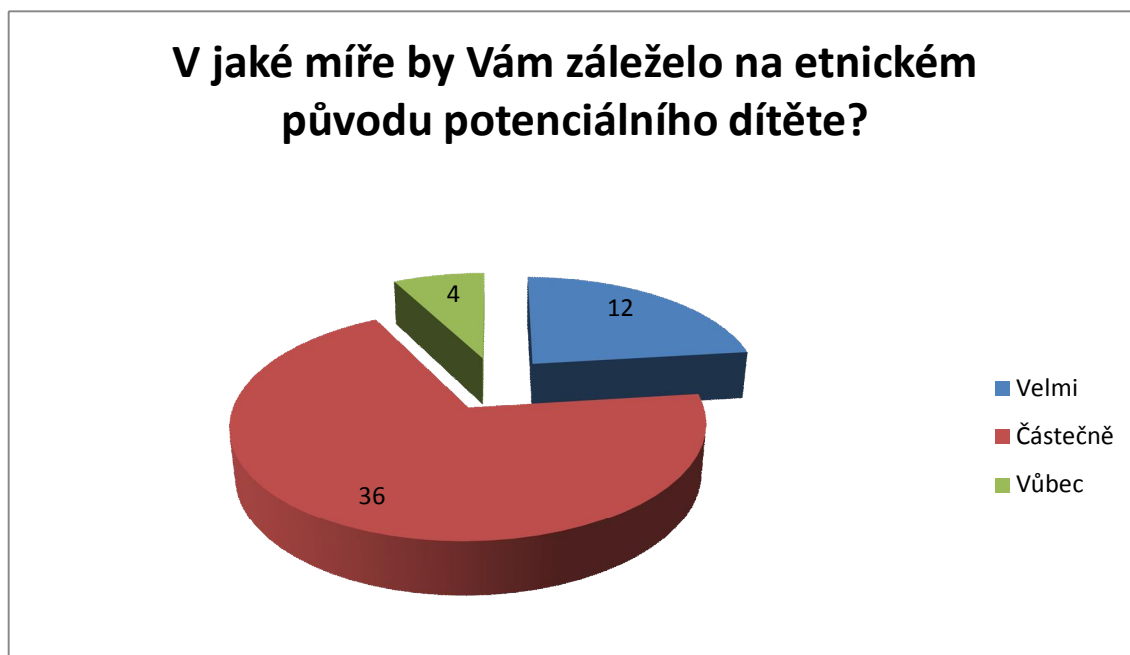

Pokud žena nechce mít dítě, je podle názoru společnosti nejlepším řešením, umístit dítě do náhradní výchovné i rodinné péče. Potrat jako jeden ze způsobů řešení by upřednostnila menšina dotazovaných.

Dávky pro stoupskou péči jsou podle názoru respondentů nezbytné k zabezpečení chodu domácnosti a na pokrytí potřeb dítěte. Pouze 2 respondenti nepovažují dávky za dostatečné. Je zřejmé, že bez těchto dávek by procento dětí svěřených do stoupské péče, výrazně kleslo.

Tyto dávky jsou dle 36 respondentů příliš nízké, nikoliv však dostatečné. Zcela nevyhovující výše dávek je pro 16 osob. Výše dávek byla od 1. ledna 2013 upravena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Graf . 4

Většina respondentů by si rozmyslela přijetí dítěte jiného etnika. To je zejména dáno aktuální rasovou nesnášlivostí. Jen malá část má v této volbě zcela jasno a dítě jiné rasy by bez problémů přijalo do rodiny.

Další otázka mapovala postoj k přijetí psychomotoricky i zdravotně handicapovaného dítěte. Většina respondentů v celkovém počtu 28, vybraly odpověď NE. Celkem 20 respondentů nevědělo, jak by se v tomto případě rozhodla.

Většina těch, kteří zůstávají v ústavě po celý svůj život. Stát se snaží rodinám, které si takto handicapované dítě z ústavu vzaly do své rodiny, alespoň finanční pomoci. Tyto rodiny je i přesto velmi málo, což ukazuje i dotazník, kdy pouze 4 dotazovaní lidé by nad touto možností uvažovali.

V rámci dotazníku se autor zabýval také otázkou objasnění pravé identity dítěte. Většina dotazovaných (38 osob) se shodla na tom, že by dítětem sdělila jejich pravou identitu, dokonce by je i podporovala ve znovunalezení rodiny. Ostatní lidé (12 osob), by se musely dobře rozmyslet, zda k tomuto kroku přistoupit či ne. Zbýlí 2 dotazovaní

lidé odpověděly na otázku NE. Podle nich je dítě v jejich péči a biologičtí rodiče, se dítěte vzdaly.

Následuje otázka, která byla určena k odpovědi dle vlastních slov. Vybrány jsou nejvýstižnější a nejastřejší odpovědi. Otázky byly nepovinné.

Pokud by dítě ve Vaší péči, chtěli jeho biologičtí rodiče zpět, jak byste reagovaly? (např. snáhl byste se, aby dítě zůstalo ve Vaší péči, podpora biologických rodičů apod.)

- Byla bych v úloze a nevěděla co dělat. Také záleží podle situace, jak ten biologický rodič se jeví aktuálně např. práce, status, jaký má zájem zpět o dítě.
- Záleží na situaci, hlavně na tom, proč rozhodli o umístění svého dítěte do náhradní rodinné péče.
- Dělela bych vše proto, aby zůstalo dítě v mé péči.
- Pokud by mu byli schopni poskytnout lepší péči a rodinné zázemí než já a pokud by samo dítě k biologickým rodičům chtělo, nebránila bych tomu.
- Podle toho, jaký vztah má dítě k rodině a rodina k dítěti. Pokud by zde nebyla vzájemná sympatie, nebo dokonce nechce dítě žít s biologickými rodiči, chtěla bych, aby zůstalo v mé péči za každou cenu. Na prvním místě by měl být vždy zájem dítěte!

Je podle Vašeho názoru náhradní rodinná péče v České republice v dostatečné míře zabezpečena a řízena? (baby boxy, výše odměn pro pěstouny, proces adopce,í)

- Myslím, že ano.
- Proces umístění dítěte do náhradní rodinné péče je zbytečně zdlouhavý a potenciální rodiče jsou kolikrát odmítnuti kvůli "malému nákladu".
- Celá tato problematika by si zasloužila větší pozornost.
- Náhradní rodinná péče v ČR není bohužel dobře zabezpečena, i kdyby novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí by to mohla změnit.
- Nemám o tomto tématu dostatečné informace, tudíž nedokážu komentovat.

Co je podle Vás motivem k náhradní rodinné péči?

- Adopce- Neschopnost mít vlastní dítě, chtít pomoci nezaopatřenému dítěti. Podstoupská péče- Podle mého se v tomto případě ast ji jedná o rodiny nábožensky založené, které si berou do péče více i postižených děti. Nemají ale jistotu, že se o dítě nepohlásí biologičtí rodiče Baby boxy- jsou skvělý nápad.
- Nejast ji to bude omezená možnost mít vlastní dítě. Také je to potěba pomáhat těm, co to potřebují, určitý životní styl. Rozhodnutí nejsou finance.
- Dobré srdce a pocit dlatně co lepšího pro jiné.
- Největší motivací je, že lidé nemohou mít své vlastní dítě.

Prostor pro Vaše případně další vyjádření a připomínky.

- Stát by měl podporovat i tzv. normální rodiny. Když vidím jak si některé obě ané tmavě pleti odnáší dávky a nemají za co, je mi z toho do pláče. V životě nedělali a víceméně se mají lépe než my. Mám jedno vlastní dítě a pefliváme jen tak, jak se dá, fládné dávky mi nepíšlu a to jsem 12let makala. Za to menšina dostane, na co si vzpomene od výbavy až po 23tisícovou výplatu a to nic v životě nedělali. Ale to jsem úplně odbočila. Nevím, jak moc se podporuje podstoupská péče nebo adopce. Ale dítě si zaslouží mít rodinu. Je mi zle z dnešní uspěchané doby, kdy při sebemenším problému jdou dospěláci od sebe a honí tě stíjínde...přítom je to pak jínde podobné ne-li horší.....

12. KAZUISTIKY

V následujících kazuistikách jsou z důvodu ochrany osobních údajů, poznamenána jména dotazovaných. Ke zveřejnění informací ke sledované problematice náhradní rodinné péče, jsou k dispozici písemné souhlasy.

12.1. KAZUISTIKA . 1

Tomáš (narozen 2010) byl přijat do kojeneckého ústavu v 9. měsíci jeho života. Biologická matka byla pro loupežné přepadení odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 3 let. Otec dítěte je neznámý. V rodném listu je uveden tehdejší partner matky, který v současné době žije na ulici. V kojeneckém ústavu byl Tomáš do 2,5 let.

Radka (39 let) a její manžel Pavel (42 let) vychovaly již 3 vlastní děti Klára (13 let), Radek (11 let) a Jiří (6 let). Manželé je toužili po dítěti, ale vzhledem k vyčerpání vku a nejistému zdravotnímu vývoji během těhotenství se rozhodly pro pěstounskou péči. Uvažovaly také o osvojení, na který mají nárok především bezdětné páry. V listopadu 2011 si podaly žádost o pěstounskou péči. V žádosti o pěstounskou péči netrvaly na kojenci. Pofadavek na vůči dítěti byl 3 - 6 let. V květnu 2012 byla zahájena rodičovská příprava, po dobu jednoho měsíce. Poté následovalo splnění psychotesty. Celý proces probíhal v rámci jednoho roku. Po celkovém absolvování procesu zprostředkování, obdrželi řadatelé do 15 dnů dopis o vhodnosti pro pěstounskou péči. Do dvou dnů po obdržení rozhodnutí, jim bylo vybráno dítě.

Manželé absolvovali celkem 3 návštěvy u Tomáše v kojeneckém ústavu. Tomáš se s nimi odmítal bavit, choval se klidně až pasivně. V okamžiku kdy manželé odešli, se Tomáš rozčiloval, nadával a plakal. Jeho záchvat byl v takovém rozsahu, že o něm v době celého kojeneckého ústavu.

V listopadu 2012 byl Tomáš s vedením manželem do předpěstounské péče. Oba manželé i se svými dětmi se velmi snažily, aby se Tomáš cítil dobře a byl šťastný. Obasný plán, byl jev, na který byly upozorněny, proto mu nepříkládaly pří-

pozornosti. Tomáš se adaptoval do rodiny velmi rychle a dobře. V prvních dvou týdnech rodina fungovala velmi dobře. Poté se situace změnila. Tomáš se začal sebepoškozovat. Bil svou hlavu o zem, krábal se na těle i v obličeji a trhal si vlasy. Tomáš si myslel, že je v rodině na návštěvu a brzy se vrátí do ústavu. Po dvou měsících v nové rodině, začal Tomáš slovně napadat své sourozence, podjí i rodiče. Jednalo se o nadávky typu:

„Nesnáším tě, zabiju tě, ty nejsi moje máma, nekoukej se na mě, neáhej na mě.“

Po těchto měsících v nové rodině má Tomáš několikrát denně záchvaty vzteku, pláče, neustále se sebepoškozuje a nadává. Nově se objevuje i fyzické napadání rodičů kopáním, kousáním, krábáním, odmítá spát. Všechny techniky ke zklidnění dítěte, které byly doporučeny v rodičovské přípravě, nefungují. Tomáš se začal pletvaovat, což lze prezentovat na této situaci:

„Tomáš sedí v kuchyni u stolu a snídá. Najednou se bezdůvodně rozpláče a začne nadávat. Doma je přítomná matka a nejmladší sourozenec. Otec se vracel domů z práce, v okamžiku kdy odemykal, si Tomáš otel obličej a s úsměvem vítal tatínka se slovy AHOJ TATI, JAK SE MÁŠ?“

V současné době je Tomáš v rodině celkem devátý měsíc. Za tuto dobu se stále neadaptoval do nového prostředí. Tomáš navštívil detského psychiatra, byly mu předepsány prášky na spaní. Celá rodina se nachází v rezignaci na Tomášovo chování. Tomáš neakceptuje autoritu a neví, spíše nechápe pojmy o matka, otec, babička, teta o chápe je jako jména pro jednotlivé osoby, nedokáže je přiradit.

Biologická matka si požádala o předčasné propuštění z výkonu trestu na srpen letošního roku. V případě, že by si matka o Tomáše zařídala, přestoupská rodina by ho matka bez problémů svíla.

OTÁZKY A ODPOVĚDI

Tomášovo problémy jste zaznamenaly již v předchozí péči. Proč jste se tedy rozhodly si ho ponechat?

Šano, uvažovaly jsme o jeho vrácení do kojeneckého ústavu, ale šly jsme si, když ufl je tady, a tady zůstane. V situaci, kdybychom ho vrátily, by se dostal na seznam vrácených dětí a tím by se mu změnila naděje žít v rodině. Pokud nastane situace, kdy na nás vytáhne někdo, nezůstane tu.Š

Litujete teď toho, že jste si vzaly dítě do předstoupské péče?

ŠNelituju toho, že jsme se rozhodly pro předstoupskou péči. Lituji v kovářského pořádku. A to je rada i pro ostatní rodiny, kteří se pro předstoupskou péči rozhodnou. Neřádejte o dítě, které bude starší 3 let, takové dítě ufl má své chování zakotvené v sobě a vy ho jen těžko změníte. Ším je dítě mladší, tím je to lepší, jak pro něj tak i pro předstoupské.Š

Jaký je váš názor na novelu o Dohodě o předstoupské péči?

ŠS novelou nesouhlasím, nevidím v tom žádnou pomoc do budoucna. Nepřijde mi uflite ně, že si tu někdo sedne a bude si tu s námi povídat. Pokud mám nějaký problém, pomoc si najdu sama.Š

12.2 KAZUISTIKA . 2

Anna, dvacetiletá dívka, nechápe důvod, pro který by se měla za to, že je adoptovaná, stydět. O své adopce mluví bez jakéhokoli problému, otevřeně a upřímně. Poprvé se jí rodiče o adopci zmínili jí v jejích 5 letech, když si šly do ústavu pro adoptovaného bratra. V dětském věku, tuto situaci ještě nechápala. V 8. třídě na základní škole, jí v afektu spolužák řekl, že je adoptovaná. Ten den se na to zeptala rodiče, kteří jí tuto skutečnost potvrdili, zároveň i osvojení bratra. Jejich adoptivní rodiče nemohly mít své děti, proto se rozhodly pro osvojení. Matka se obávala, jak se Anna se situací vypořádá, plakala a všechno se pokoušela vysvětlit. Anna trvalo přibližně měsíc, než se s osvojením vyrovnala. Nyní považuje osvojení za zázrak a novou šanci k životu. Jediné co Anna vadilo, bylo přelínání upřednostnění bratra. Kdykoliv Anna něco dokázala, nikdy za to nebyla oceněna tak jako její bratr. Anna se domnívá, že je to tím, že matka měla s Annou jiné plány než ty, pro které se rozhodla a chtěla z ní mít slušnou oblečenou dívku. Anna upřednostňuje styl rock a punk.

Biologická matka porodila Annu mimo zdravotnické zařízení. Podle dostupných informací byla Annina matka narkomanka, údajně jí není. Otec je neznámý. Anna ví, že má vlastního bratra, kterého by ráda poznala. Představuje si, jak by mohl vypadat.

Adopce Anna změnila pohled na svět. Nechce mít vlastní děti, když vidí, kolik dětí žije v ústavech, proto si do budoucna zvolí také adopci.

OTÁZKY A ODPOVĚDI

Jak reagovalo okolí, když se dozvědělo, že jsi adoptovaná?

V mladším věku se mi za to ostatní směly, kvůli tomu jsem ztratila i mnoho přátel, kteří se mi teď ale omlouvají. V současném období na mě lidé spíše pohlíží s obdivem, jak jsem se se situací vyrovnala a jak o tom otevřeně a bez problému mluvím. Mám kamarádku, která je také adoptovaná. Ta se za to stydí, nechápu proč. Není to přece na mě vina, že jsme zůstaly bez rodičů.

Chtěla by si poznat své biologické rodiče, kdyby k tomu byla možnost?

Pemýlela jsem o tom a myslím, že ne. Já považuji za rodiče osoby, které mě vychovaly a ne ženu, která mě jen kde pohodila. Svého bratra, ale ráda poznám a pokusím se najít.

13. INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ

V této kapitole bude shrnuto, zda se stanovené hypotézy, na základě vybraných metod, potvrdily či vyvrátily.

Hypotéza 1.1 Náhradní rodinná péče plní svůj účel a podstatu, pro kterou byla vytvořena.

Ověření hypotézy 1.1 Tato hypotéza se potvrdila.

U kazuistiky číslo 1. je vidět, že proces zprostředkování náhradní rodinné péče funguje velice dobře. Je iistina pro stoupské rodiny a děti, jak celou situaci zvládnou a jaký bude další vývoj. Dítě je psychicky deprimované a to je samozřejmě nutné řešit a nadále docházet k dalšímu psychologovi. Je také velmi pravděpodobné, že si o dítě zafládá jeho biologická matka, což by bylo také jedním z řešení. Nedá se ale říci, zda by to bylo efektivní a vhodné řešení.

U druhé kazuistiky, osvojená dívka bez větších problémů přijala svou pravou identitu. V současné době vede dobrý a spokojený život a má mnoho přátel, která si chce splnit.

Hypotéza 1.2 I když je náhradní rodinná péče diskutovaným tématem, 40 % populace se v této problematice orientuje velmi zřídka.

Ověření hypotézy 1.2 Tato hypotéza se potvrdila.

V anonymním dotazníkovém šetření nadpoloviční většina respondentů v celkovém počtu 53,84 %, odpověděla na podstatu pro stoupské péče chybně. Otázka byla podána tak, aby respondenty zmátla a uvědomily si pravou funkci a podstatu této formy. Přesto odpovídaly, respondenti chybně. Je tedy zřejmé, že se společnost orientuje v této problematice průměrně. Proto by bylo vhodné do budoucna podávat a šířit více informací o náhradní rodinné péči. Poté je možnost, že se procento dětí, přijatých do náhradní rodiny, bude zvyšovat.

Hypotéza . 3 Minimálně 5% dotazovaných je ochotno, vzít si do náhradní rodinné péče a psychomotoricky i zdravotně handicapované dítě.

Ověření hypotézy . 3 Tato hypotéza se potvrdila.

Handicapované dítě by si do náhradní rodinné péče vzalo celkem 7,69%. Toto procento je velmi malé, protože je dobře, že si lidé dítě s handicapem vezmou z ústavní péče, kde by jinak strávily zbytek svého života.

Hypotéza . 4 Minimálně 50% respondentů uvažuje o přijetí do náhradní rodinné péče dítě jiné národnosti.

Ověření hypotézy . 4 Tato hypotéza se nepotvrdila.

Procento dotazovaných, kteří by přijali dítě do náhradní rodinné péče je menší, než bylo stanoveno v hypotéze. Celkový počet respondentů, kteří by se dítěte jiné národnosti ujalo je celkem 7,69%. Jiná národnost dítěte by často nerozhodovala o náhradní rodinné péči v celkovém počtu 69,23%. Ostatním respondentům v počtu 23,07% by jiná národnost vadila velmi. Tento názor vyplývá zejména zřejmě z osobního negativního pohledu na jiné rasy. U této problematiky, je také nutné větší informovanost a osvětla.

V bakalářské práci se potvrdily 3 hypotézy ze 4. Náhradní rodinná péče je velmi známým tématem protože je nutná větší informovanost zaměstnanců ve společnosti a větší pomoc rodinám, které se pro náhradní rodinnou péči rozhodly.

ZÁV R

Problematika náhradní rodinné pé e je velmi široké téma, které bude do budoucna neustále obnovováno a budou hledány ty nevhodn jí formy pro d ti i pro ostatní spole nost.

V teoretické ásti bakalá ské práce byla rozvedena historie dvou nejvýznamn jích forem, kterými je osvojení a p stounská pé e. Dále se blíffe seznámit s mořnostmi jak lze v eské republice p ijmout cizí dít do vlastní rodiny. Podat alespo základní informace o právech a povinnostech, které osoby v souvislosti s touto problematikou, p ijmají.

Mořnost výchovné i rodinné náhradní pé e, je problematika e-ená a známá od samotného po átku lidstva, p esto se široká ve ejnost potýká s minimálními i p im enými informacemi. Je nutné sledovat a reagovat na zm ny v náhradní rodinné pé i. Je také nutné tuto problematiku neustále rozvíjet a modernizovat.

V dalích ástech práce se podala autorka vý et dávek p stounské pé e, kompenzaci za p ijetí dít te. Dále se zam íla na samotný proces zprost edkování náhradní rodinné pé e, od motivace, k podání řádosti, d leřitým psychologickým a zdravotním vy-et ení ařl po první setkání nových rodi s dít em. Bakalá ská práce se zabývala novelou zákona, která p iná-í p stounským rodinám nové práva a povinnosti. Dohoda o p stounské pé i áste n m ní principy této formy, snařlí se více pomoci rodinám s dít em, otázkou v-ak z stává, jak bude tato zm na efektivní.

Autor nemohl opomenout psychickou deprivaci, která má mnoho spole ného s tímto tématem. Ne e-ená deprivace, m fle lov ku p iná-et problémy v b řných záleřitostech řivota, proto je velmi nutné ji v as zachytit, zmírnit i pln odstranit. Ústavní výchova je forma pé e o d ti, ve které se d ti nachází p ed samotnou náhradní rodinnou pé í, proto je vý et forem ústavní pé e v eské republice a jejich charakteristika, jedním z témat v bakalá ské práci.

V praktické části se snažil autor o prezentaci dvou životních příběhů, pěstounské rodiny a osvojené dívky. Cílem bylo vsunout skutečné životní příběhy do již zmíněné teoretické práce.

Autor také vyuffil anonymní dotazníkové šetření, ke zjištění postojů a názorů lidí ve vztahu k náhradní rodinné péči. Tato problematika není společností lhostejná, přesto jim však k zapojení do systému náhradní péče brání v různé ekonomické problémy a jsou zájemci o náhradní péči jeť p ři mladí. To ale znamená, že společnost má do budoucna mnoho šádatelů o náhradní rodinnou péči jakéhokoliv typu.

V vytvořením bakalářské práce, získal autor mnoho nových a užitečných informací, které bude dále využívat a zároveň doufá i v přínos pro šetření.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- ADOPCE.COM. BUBLEOVÁ, V. BENETOVÁ, L. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*.
- ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4
- GABRIEL, Z. NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. Praha: UJAK, 2012. ISBN 978-80-7452-024-2
- KUBÍKOVÁ, H. *Dítě, rodina a instituce aneb jak neztratit budoucnost*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7464-017-9
- LENDEROVÁ, M. RÝDL, K. *Radostné dětství?* 1. vyd. Praha a Litomyšl: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9
- MATEJKA, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8
- MATEJKA, Z. a kol. *Osvojení a postoupková péče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3
- NOHÁČOVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-8613191-7
- PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8
- SAUZÉDE, J. SAUZÉDE, A. *Spokojené soužití v nové rodině*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-295-9
- SCHOOLEROVÁ, J. E. *Adopce vztah založený na slibu*. 1. vyd. Praha: Macík Sedláčková, 2002. ISBN 80-7255-066-7

TKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5

Seznam použitých internetových zdroj

<http://www.cijedite.cz/?nav=aktuality/ostatni/222-zakon-o-spod,-dil-treti-.html>

http://socialnireforma.mpsv.cz/files/clanky/81/Manual_socialni_reformy_II_-_web.pdf

www.nahradnirodina.cz/ustavnipece

<http://www.mesec.cz/mzdy-a-duchod/socialni-podpora/socialni-davky/pruvodce/davky-pestounske-pece/>

<http://portal.mpsv.cz/soc/dpp>

Seznam tabulek a graf

Tabulka . 1 P ísp vek p íp evzetí dít teí í í í í í í í í í í í í í í ..í í í	33
Tabulka . 2 P ísp vek na úhradu pot eb dít te pro rok 2013í í í ...í í í í í í ..	34
Tabulka . 3 P ísp vek na úhradu pot eb dít te pro rok 2012í í í í í í í í í í	34
Tabulka . 4 P ísp vek na úhradu pot eb dít te závislého na pomoci	35
Tabulka . 5 Odm na p stouna.....	36
Graf . 1 Co je podle Vás podstatou p stounské pé e?.....	54
Graf . 2 Jaká forma náhradní rodinné pé e je podle Va-eho názoru vhodn j-í, jak pro náhradní rodi e, tak pro dít ?.....	55
Graf . 3 V jaké mí e by Vám záleželo na etnickém pvodu potenciálního dít te?.....	56
Graf . 4 Uvařlovaly byste o dít ti, které má psychomotorické nebo zdravotní obtíře?..	57

DOTAZNÍK PRO TĚŽKOU VE ŠKOLNÍ

Téma: Náhradní rodinná péče

Zpracovala: Petra Těmáková DiS.

Vážený pane, Vážená paní,

Jsem studentkou Univerzity Jana Amose Komenského v Praze, obor Vzdělávání dospělých. V současné době zpracovávám praktickou část své závěrečné bakalářské práce, která se zabývá problematikou náhradní rodinné péče. Výsledky dotazníkového šetření budou použity pouze pro mou bakalářskou práci. Vyplnění dotazníku není zdlouhavé, zabere Vám přibližně 5 až 10 minut.

Dotazník je dobrovolný a anonymní. Mapování problematiky bude mapováno v Plzeňském a Karlovarském kraji.

Za vyplnění Vám předem velice děkuji. Výsledky dotazníku a jejich zhodnocení budou známy do 10.6.2013. Pokud budete mít zájem o výsledek, kontaktujte mě prosím na e-mailové adrese Petu.S@seznam.cz.

Způsob vyplnění otázek, kterou jste si zvolily, prosím zakroužkujte. Pokud jste vyzváni k doplnění odpovědi, odpovězte prosím na vyhrazené místo, vlastními slovy.

Způsob opravování: Pokud jste si rozmyslely předchozí vybranou variantu, přeškrtněte ji a odpovězte znovu.

1. Pohlaví:

- a) Muž
- b) žena

2. Věk:

- a) 15 až 25 let
- b) 25 až 35 let
- c) 35 až 45 let
- d) 45 až 55 let

- e) 55 ó 65 let
- f) Vy—í v k

3. Nejvy—í dosažené vzd lání:

- a) Základní
- b) St ední vzd lání s výu ním listem
- c) St ední vzd lání s maturitou
- d) Vy—í odborné vzd lání
- e) Vysoko—kolské vzd lání

4. Co je podle Vás podstatou p stounské pé e?

- a) Zachované vztahy s biologickou rodinou a p íbuznými.
- b) Náhradní rodi e jsou zapsáni v rodném listu dítěte.
- c) P stounskou pé í vzniká takový vztah jako mezi biologickými rodi i a jejich dětmi.

5. Máte v sou asné dob dítě /d tít v p stounské pé i nebo d tít osvojené?

- a) Ano
- b) Ne

6. Uvařoval/a jste n kdy o tom, že byste si vzal/a dítě do náhradní rodinné pé e?

- a) Ano
- b) Ne

7. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a ANO, vyplňte prosím údaje pro které se tak nestalo.

í
 í í

8. Kolika dětmi byste se při případné adopci p stounské pé e ujaly? (jedná se o celkový počet)

- a) 1 dítě
- b) 2 děti
- c) 3 děti
- d) 4 a více

9. Jaká forma náhradní rodinné péče je podle Vašeho názoru vhodnější, jak pro náhradní rodiče, tak pro dítě ?
- Adopce
 - Psychická péče
 - Nevím
10. Je podle Vašeho názoru vhodnější potrat dítěti s vstoupením do náhradní rodinné péče?
- Vhodnější je potrat.
 - Vhodnější je náhradní rodinná péče.
 - Nevím.
11. Jsou podle Vás pro rodinu dítěti dávky psychické péče?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
12. Jak vnímáte výši odměny psychické péče?
- Zcela odpovídající
 - Průměrná
 - Zcela nevyhovující
13. V jaké míře by Vám záleželo na etnickém původu potenciálního dítěte?
- Velmi
 - Částečně
 - Vůbec
14. Uvažovali byste o dítěti, které má psychomotorické nebo zdravotní obtíže?
- Ano
 - Ne
 - Nevím

15. Objasnil by ste n kdy dít ti, které je ve va-í náhradní pé i o jeho skute né identit ?

- a) Ur it ano
- b) Nevím
- c) Ur it ne

16. Pokud by dít ve Va-í pé i, cht li jeho biologi tí rodi e zp t, jak byste reagovaly? (nap . snaffily byste se, aby dít z stalo ve Va-í pé i, podpora biologických rodi apod.) Odpov zte prosím vlastními slovy.

í
í í

17. Pokud jste na p edchozí otázku odpov d ly UR IT NE, zd vodn te prosím.

í
í í

18. Je podle Va-eho názoru náhradní rodinná pé e v eské republice v dostate né mí e zabezpe ena a ízena? (baby boxy, vý-e odm n pro p stouny, proces adopce, í) Odpov zte prosím vlastními slovy.

.....
.....

19. Co je podle Vás motivem k náhradní rodinné pé i? Odpov zte prosím vlastními slovy.

í
í í

20. Prostor pro Va-e p ípadné dal-í vyjád ení a p ipomínky.

í
í í

D kuji za vypln ní.

Bibliografické údaje

Jméno autora: Petra Třmáková

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Náhradní rodinná péče

Rok: 2013

Počet stran textu: 51

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulních použitých zdrojů : 13

Počet internetových zdrojů : 5

Vedoucí práce: Mgr. Martina Kalvodová

